Беш йилликни муддатидан илгари бажарайлик!

Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА МЕҲНАТКАШЛАР ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

22-ЙИЛ ЧИҚИШИ.

№ 15 (5364).

22 ЯНВАРЬ ЧОРШАНБА

1975 ЙИЛ.

Баҳоси 2 тийин.

МЎЛ ҲОСИЛГА ПУХТА ЗАМИН

Гектаридан 48 центнердан «оқ олтин» хирмонини бунёд этишда Милос Султонов раҳбарлик қилган бригада аъзолари озмунча меҳнат қилишмади. Ерни шудгор қилишдан тортиб, ҳосилни йиғиштириб олгунгача куч ва техникадан самарали фойдаланилди.

— Биз,— дейди М. Султонов,— юбилей йилидан беҳад хурсандмиз. Деҳқонларимиз республикамизнинг шонли 50 йиллигини меҳнат зафарлари билан кутиб олишди. Ҳамма ердаги экинимизни меҳр билан парвариш қилдик. Ҳар гектар ерда 95—100 минг тупдан кўчат бўлди. Кўчатлар минерал ва органик ўғитлар билан озиқлантириб турилди. Чигитни ҳам эрта эккан эдик, ҳосилимиз эрта етилди. Пландаги 29 ўрнига 48 центнердан пахта топшириб, юксак кўрсаткичларга эришдик.

Илғор пахтакорларнинг бой тажрибаларини ишга солиб, ернинг унумдорлигини ошириш учун қишки ишларни кучайтириб юбордик. Шудгор қилиб қўйилган майдонларга кўплаб маҳаллий ўғит ташиб чиқаряпмиз. Ҳар гектар ерга камида 10—12 тоннадан гўнг солиш юзасидан график тузиб чиқилди.

Коллективимиз қиш ойларини дам олиш ойлари, деб ҳисоблашмайди. Аксинча, шу кунларда экишгача бўлган зарур ишларни амалга оширяпмиз. Ариқ-зовурларни тезда тозалаш, ирригация шохобчаларини тартибга келтириб, ремонт қилиш юзасидан иш олиб борилмоқда. Март ойигача ҳайдов, чопиқ тракторларини тўла ремонтдан чиқариб қўямиз. Қишлоқ хўжалик машиналарини, шунингдек терим агрегатлари ремонтини ҳам муддатидан олдин тамомлаймиз. Ҳозир ҳар бир тракторчи ўзига бириктилган машиналарни ремонтдан чиқариб, қўйиш учун ҳаракат қилмоқда.

А. ҚОДИРОВ,
Ўрта Чирчиқ районидаги ТИИИМСХ ўқув хўжалиги.

КОММУНИСТ БУРЧИ

Атрофингизга боқинг, қалбингиз қувонч, шодликка тўлади, фахрланасиз. Қисқа вақт ичида қанчадан-қанча ажойиб ўзгаришлар рўй берди. Йирик саноат объектлари, турар-жой массивлари, маданий-маиший хизмат бинолари қад кўтарди.

Далага чиқинг, яйлов гаштини суринг, бобо-деҳқон, мард фидокор, саҳий чўпонлар, соҳибкор боғбонлар билан суҳбатда бўлинг. Ҳар бирининг қалбида янги орзу, янги режалар: «Биз эришаётган ютуқлар марра эмас, эл манфаати йўлида куч-ғайратимизни аямаймиз. Бугун кечагидан, эртага эса бугунгидан баракали меҳнат қилиш — шиоримиз», дейишади улар.

Бу—жонажон партиямиз ва ҳукуматимизнинг халқ бахти-саодати, фаровон ҳаёт ва маъмурчилик йўлида олиб бораётган улкан ишларнинг ёрқин самараси ва оталарча ғамхўрлик рамзидир. Бу — меҳнат миллионларнинг шон-шараф, қаҳрамонлик ва виждон ишига, ҳар бир совет гражданининг ижтимоий эҳтиёжига айланиб кетганлигининг ифодасидир.

Зотан, қаерда, қайси бир корхона, ташкилот, хўжаликда бўлмайлик, қайси бир коллективнинг иши билан танишмайлик, совет халқининг жанговар синалган отряди бўлган коммунистлар ҳақида юрак сўзлари алоҳида оҳанг билан мағрур жаранглайди.

Бу табиий, албатта. Коммунистик қурилиш кўлами кенгайиб борган сари халқ хўжалиги вазифаларини ҳал этишда коммунистларнинг ташкилотчилик роли ортиб бормоқда.

Беш йилликнинг якунловчи йилида олдимизда яна улкан вазифалар турипти. Бу вазифалар КПСС Марказий Комитетининг декабрь Пленуми ва СССР Олий Совети сессияси қарорларида, Пленумда ўртоқ Л. И. Брежневнинг сўзлаган нутқида кўрсатиб берилди.

Бу йил мамлакат иқтисодий қудратини мустаҳкамлаш, халқ хўжалигининг барча тармоқларини, фан, маданиятини юксалтиришда янги ва катта қадам ташламоғимиз лозим. Бу вазифаларни бажариш учун катта оммавий-сиёсий, ташкилотчилик ишларини олиб бориш талаб этилади.

КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатида бутун йил бўйи қилинадиган ишларимизнинг йўналиши, асосий мазмуни белгиланган. Ана шу муҳим ҳужжатни ҳар бир меҳнаткаш онгига чуқур сингдириш зарур. Бунда коммунистлар зиммасига алоҳида масъулият юкланади. Улар ўз коллективларида, омма орасида бўлганларида эришган ютуқларимизнинг моҳиятини ишончли мисоллар билан тушунтириб беришлари ва шу билан бирга асосий эътиборни ҳал этилиши лозим бўлган муаммоларга, камчиликларни бартараф этишга қаратишлари лозим. Ана шунда ҳар бир корхона, коллективнинг имкониятлари, резервлари ойдинлашади. Улар ана шу имкониятлардан келиб чиқиб, ўз зиммаларига янги, юксак социалистик мажбуриятлар оладилар.

Кўпгина корхона, колхоз-совхозлар ўз имкониятларини чамалаб кўриб, мажбуриятлар олдилар. Матбуотда Октябрь революцияси номли Тошкент тепловоз заводи, Янгийўл районидаги «Ленинизм» колхози, Тошкент кабель заводи, «Узбекшахтастрой» қурилиш тресги ва бошқа коллективларнинг беш йилликнинг якунловчи йили учун олган социалистик мажбуриятлари эълон қилинди.

Мажбуриятнинг қабул қилиниши — бу катта ишнинг бошланиши, холос. Энг муҳими уни ҳаётга татбиқ этишдир. Бунинг учун эса оммавий-сиёсий, тушунтириш, ташкилий ишларнинг савиясини ҳозирги талаблар даражасига кўтариш зарур. Ҳамма ерда коммунистларнинг бу соҳадаги активлиги ва ижодий ташаббусини ошириш — муҳим аҳамиятга эгадир. Ҳар бир колхоз, совхоз, корхонада ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, маҳсулот сифатини тинмай яхшилаб бориш, кам харажат қилиб, кўп, мўл ва сифатли маҳсулот етиштириш —коммунистлар фаолияти учун асосий мезондир. Коммунист қаерда бўлмасин, у янгилик тарғиботчиси, илғор тажрибаларни оммалаштирувчи, партия ва ҳукуматимиз қарорларининг моҳиятини оммага етказувчи ғоявий курашчи сифатида танилмоғи, обрў-эътибор қозонмоғи зарур. Партиявий бурч ана шунга ундайди.

«Коммунист ва комсомолларнинг бурчи, — дейилади КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатида, — мусобақада пешқадамлик қилишдан, унинг илҳомбахш ва ташкилотчи кучи бўлишдан, ишлаб чиқариш ва жамоат ҳаётида юксак онглилик ва ижодий активлик кўрсатишдан иборат. Улар тўққизинчи беш йилликни муносиб тугаллаш учун курашда меҳнат коллективларининг авангарди бўлиш ролини бундан буён ҳам актив бажаришлари лозим».

Чиндан ҳам кейинги йилларда бизда мусобақа ғоят катта ижтимоий кучга эга бўлган қудратли воситага айланиб қолди. Мусобақада ҳар йили пешқадамлик қилаётган, меҳнат коллективларининг авангарди бўлиб донг таратаётган коммунистлар кўплаб топилади. Янгийўл районидаги «Коммунизм» колхозидан Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Мадамин Маҳкамов, «Бўка» совхозидан Мария Ковалева, Калинин районидаги Калинин номли колхоздан Солиҳ Каримов, «Ташсельмаш» заводидан М. Мўйдинов, санитария-техника жиҳозлари заводидан Т. Миржалилов сингари коммунистлар ўз коллективларининг фахри, юлдузи, етакчиси ҳисобланадилар. Улар мусобақа—илғор тажриба, меҳнатга онгли муносабатда бўлиш мактаби эканлигини амалда исбот этмоқдалар.

Партия ташкилотлари ана шулар сингари ижодкор ва новатор коммунистлар намунасида социалистик мусобақа жараёнида юзага келган энг яхши иш тажрибалар, усуллардан кенг фойдаланишлари, бунда айниқса, иқтисод ва тежамкорлик масалаларига, резервлардан, имкониятлардан фойдаланишга алоҳида эътибор беришлари лозим. Мусобақани ташкил этишда дабдабабозликка, бир хилликка, расмиятчиликка йўл қўймасликлари, бу ишга ижодий муносабатда бўлиб, моддий рағбатлантириш билан маънавий рағбатлантиришни бир-бирига уйғунлаштириб олиб боришлари керак.

Резервлар ҳар бир коллективда бор. Буларни тўла аниқлаш ва ишга тушириш учун мусобақа натижаларини қиёсий таҳлил этиш, иш сифатини синчиклаб кўздан кечириш лозим. Дарҳақиқат, мусобақага ижодий тус берилса, эришилган натижалар синчковлик билан ўрганилса, ҳамиша илғорлар сафида бўлиб, пешқадамлик қилиб келаётган коллективларда ҳам талай резервларни топиш, камчиликларни аниқлаб, уларни тугатиш мумкин. Бунинг учун эса партия ташкилотларининг, коммунист ва комсомолларнинг дадиллиги, принципиаллиги, камчиликларга муросасизлиги даркор. Одатда бундай илғор коллективларда. баъзан партия ташкилотлари кўпрок хўжалик ишларига берилиб кетиб, оммавий-сиёсий ишларни унутиб қўядилар. Ваҳоланки, партиявий-ташкилий, сиёсий ишлар савиясини тинмай юксалтириш йўли билан моддий бойликларни янада кўпайтиришга ҳисса қўшиш — партия ташкилоти фаолиятида муҳим ўринни эгалламоғи даркор.

Меҳнат унумдорлигини ошириш тўғрисида ғамхўрлик қилиш, хўжасизлик, исрофгарчиликка қарши астойдил кураш олиб бориш, социалистик мулкни, эл бойлигини асраш-авайлаш тўғрисида ўйлаш ва ана шу мақсад йўлида ҳормай-толмай меҳнат қилиш — коммунистларнинг, комсомолларнинг, барча совет кишиларининг бурчидир.

КПСС Марказий Комитетининг Мурожаатида қайд этилганидек, хўжалик ва давлат аппаратининг барча бўғинларида ленинча иш услубини кунт билан қарор топдириш, ходимларнинг топширилган иш учун масъулиятини ошириш, маҳкамачиликка, маҳаллийчиликка, масъулиятсизликка қарши курашиш, бир сўз билан айтганда, олға қараб ҳаракат қилишимизга, ютуқларимизни кўпайтиришга ҳалақит берувчи нуқсонларни дадиллик билан очиб ташлаш, бартараф этиш лозим.

Беш йилликнинг якунловчи йили учун белгиланган план ва топшириқларнинг муваффақиятли бажарилиши —бу коммунист ва комсомолларнинг, барча совет кишиларининг шу кунлардаги меҳнатига, ташкилотчилигига ва омилкорлигига боғлиқдир.

Ҳамма ерда ишни КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаати, партия Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг саноат, қишлоқ хўжалиги ходимлари Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини авж олдириш тўғрисидаги қарори асосида ташкил этайлик. Коммунистлар ҳар бир соҳада мусобақа ташкилотчилари ва пешқадамлари бўлсинлар. Мамлакатимиз улуғ воқеа — КПСС XXV съезди арафаси йилида турипти. Съездни муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олиш учун социалистик мусобақа байроғини янада баланд кўтарайлик.

ИЛҒОРЛАРГА БАЙРОҚЛАР

Тошкент область партия комитети, область ижроия комитети, область касаба союзлари Совети ва Ўзбекистон ЛКСМ область комитети 1975 йил ҳосили учун кузги-қишки ишларининг бажарилишида январнинг иккинчи ўн кунлиги якунларини кўриб чиқиб, область партия комитети область ижроия комитети, область касаба союзлари совети ва Ўзбекистон ЛКСМ область комитетининг Кўчма Қизил байроғини **Қуйи Чирчиқ райони** (район партия комитетининг секретари **Б. Нуриддинов,** район ижроия комитетининг раиси **В. Ф. Шек,** қишлоқ хўжалиги ва тайёрлов ишчи-хизматчилари район касаба союзлари комитетининг раиси **Мон-Хо Ан,** район комсомол комитетининг секретари **З. Турғунбоев,** қишлоқ хўжалик бошқармасининг бошлиғи **У. Баҳодиров,** «Узсельхозтехника» район бирлашмасининг бошқарувчиси **П. В. Югай,** қишлоқ хўжалик маҳсулотлари тайёрлаш ва сифати бўйича давлат бош инспектори **М. Раимқулов,** суғориш тармоқлари бошқармасининг бошлиғи **В. Т. Куриленко,** кузги-қишки тадбирларни назорат қилиш оператив группасининг раҳбари **Ш. Хадрапиев** ўртоқлар)га беришга қарор қилдилар. — Байроқ Калинин районидан олиб берилади.

Калинин, Янгийўл ва Оққўрғон районларининг 1975 йил ҳосили учун кузги-қишки тадбирларни амалга оширишдаги яхши ишлари таъкидлаб ўтилди. Пискент район партия, совет, касаба союз, комсомол ва қишлоқ хўжалик органларининг диққати районда кузги-қишки ишларнинг қониқарсиз бажарилаётганига қаратилди.

Область матлубот жамиятига Қуйи Чирчиқ районига илғор колхозчилар, совхоз ишчилари, «Узсельхозтехника» район бирлашмаси ёки суғориш тармоқлари район бошқармасининг ишчиларига сотиш учун битта енгил автомашина ажратиш топширилди.

* * *

Бу йилги ҳосил учун кузги-қишки ишларни амалга оширишда январнинг иккинчи ўн кунлигида Қуйи Чирчиқ районининг дала меҳнаткашлари область социалистик мусобақасида ғолиб чиқдилар. Калинин районн социалистик мусобақада иккинчи ўринни, Янгийўл, Оққўрғон районлари учинчи ва тўртинчи ўринларни эгалладилар. Бу районларнинг социалистик мусобақада ғолиб чиқишлари бежиз эмас, албатта. Январь ойининг биринчи кунлариёқ пойтахт областининг мусобақалашаётган районлари бир-бирларига ўзаро текшириш бригадалари юбордилар. Текшириш натижалари район раҳбарлари ва мутахассислари, қишлоқ хўжалик ва хўжалик органлари томонидан чуқур анализ қилиб чиқилди, колхоз ва совхозлар партия ташкилотларида муҳокама этилди.

Мусобақалашаётган районларнинг ўзаро текшириш бригадаларининг аъзолари қор ёғиши кутилган ва совуқ тушган шароитларда қишлоқ хўжалик ишларини амалга оширишни ташкил этиш юзасидан айниқса жуда кўп таклиф ва танқидий фикрлар билдирдилар. Биринчи навбатда улар маҳаллий ўғит тайёрлаш ва уни ташиб чиқариш, суғориш ва коллектор-дренаж тармоқларини тозалаш, ерларни капитал планировка қилиш, парник хўжаликларида сабзавот экинлари уруғларини экиш, тракторлар, қишлоқ хўжалик техникасини мавсумга тайёрлаш каби муҳим ишлар суръатини сусайтирмасликка асосий эътиборни қаратдилар.

Колхоз ва совхозларнинг партия ташкилотлари коммунистларни ва барча қишлоқ хўжалиги меҳнаткашларини КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатига жавобан беш йилликнинг якунловчи йили мўл ҳосилига пухта замин яратиш учун белгиланган барча ишларини сўзсиз бажарилишига асосий эътиборни қаратишга чақирдилар. Хўжаликларда социалистик мусобақани янада кенг авж олдириш юзасидан қўшимча тадбирлар белгилаб чиқилди. Ноқулай қишки дала ишлари шароитида юксак меҳнат унумдорлигига эришиш учун зарур-шарт-шароитлар яратиб беришга алоҳида эътибор жалб этилди.

Оққўрғон, Қуйи Чирчиқ ва Янгийўл район хўжаликларида январнинг иккинчи ўн кунлиги мобайнида тайёрланиши лозим бўлган тракторлар ва қишлоқ хўжалик машиналари бостирмалар тагига олинди. Шу билан бирга хўжаликларга эҳтиёт қисмлар, узеллар ва агрегатлар келтирилди. Бу ерда ремонт хоналарини иситиш, иситиш қурилмаларини ўрнатиш, слесар ва механизаторларга қулай шароитлар яратиш, уларни махсус иссиқ кийимлар билан таъминлаш чоралари кўрилганди.

Натижада қор ёққан бўлишига ва кун совуқлигига қарамай бу районларда қишлоқ хўжалик машиналарини тайёрлаш юзасидан белгиланган суръат янада оширилишига эришилди.

Ўзаро текшириш бригадаларининг аъзолари ва мутахассисларнинг кўпгина хўжаликларида гўнг-тупроқ компости тайёрлашга тегишлича эътибор берилмаётганлиги ҳақидаги танқидий мулоҳазалари ўринлидир. Яқинда область газеталари саҳифаларида мутахассислар Юқори Чирчиқ ва Чиноз районлари адресига ана шу турдаги ишлар жуда сусткашлик билан бажарилаётганлиги юзасидан танқидий эътирозлар билдиришган эдилар. Январнинг иккинчи ўн кунлиги якунлари шуни кўрсатдики, мазкур районларнинг партия, совет ва қишлоқ хўжалик органлари танқиддан хулоса чиқариб, гўнг тупроқ компости тайёрлаш ишларини янада жадаллаштириш юзасидан зарур тадбирлар кўрдилар, махсус бригадалар ташкил этдилар. Юқори Чирчиқ районининг хўжаликлари иккинчи ўн кунлик мобайнида 2700 тонна компост тайёрладилар. Чиноз районн хўжаликларида эса — 1800 тонна компост тайёрланди.

Январнинг иккинчи ўн кунлигида ирригация ишларини бажариш юзасидан Бўстонлиқ район меҳнаткашлари энг юксак суръатга эришдилар. Пискент районн эса бу соҳада ортда қолмоқда. Барча районларнинг партия, совет, касаба союз, комсомол ва қишлоқ хўжалик органлари ҳамма турдаги кузги-қишки ишларнинг бажарилиши устидан қатъий назорат ўрнатишлари ва январь вазифаларининг бажарилишини таъминлашлари зарур.

ЮКСАК МАРРАЛАР

«УЗГИПРОЗЕМ» ЕР ТУЗИЛИШИ ЛОЙИҲАЛАШ ИНСТИТУТИ КОЛЛЕКТИВИНИНГ 1975 ЙИЛГИ СОЦИАЛИСТИК МАЖБУРИЯТЛАРИ

«УЗГИПРОЗЕМ» институтининг коллективи КПСС XXIV съездининг қарорларини амалга ошира бориб, беш йиллик тўрт йилининг ишлаб чиқариш программасини ва ўз зиммасига олган социалистик мажбуриятларини муваффақиятли бажарди. Республикадаги барча колхоз ва совхозлар лойиҳа ҳужжатлари билан белгиланган муддатларда таъминланди. Бу ҳужжатлар алмашлаб экишни планли суратда ўзлаштириш имконини берди. Янгидан суғориладиган массивларда янги хўжаликларни вужудга келтириш ва уларнинг территорияларини ташкил этиш соҳасида кенг ҳажмдаги лойиҳалаш-қидирув ишлари олиб борилди. Хуторларни тугатиш ҳақидаги таклифлар ишлаб чиқилмоқда.

Институт коллективи КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига мурожаатига жавобан беш йилликнинг якунловчи йили топшириқларини муваффақиятли бажариш учун ўтказилаётган социалистик мусобақада актив қатнашмоқда.

Биз 1975 йилда 4 миллион 550 минг сўмлик лойиҳалаш-қидирув ишлари планини муддатидан илгари бажариш, тўққизинчи беш йилликнинг ишлаб чиқариш программасини 20 ноябргача тўла-тўкис бажариш мажбуриятини оламиз.

Амалга ошириладиган ишларнинг сифатини анча яхшилаш ва меҳнат унумдорлигини ошириш мўлжалланди. Республикадаги барча колхоз ва совхозларда алмашлаб экишни жорий қилиш юзасидан ишлаб чиқилган ҳужжатга мувофиқ қишлоқ хўжалик экинларини жойлаштириш тадбирлари амалга оширилади. Ана шу ерларни ўзлаштириш устидан авторлик назорати йўлга қўйилди.

Ишлаб чиқаришнинг умумий маданиятини юксалтириш, иш вақтининг ўринсиз сарфланишини қисқартириш, меҳнат интизоми ва жамоат тартибини бутун чоралар билан мустаҳкамлаш, техника ва асбоб-ускуналарни эҳтиёт қилиб сақлаш йўли билан тежамкорлик режимига риоя қилиш соҳасидаги ишлар кучайтирилади.

КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматига, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика ҳукуматига ваъда бериб айтамизки, меҳнатга коммунистик муносабатда бўлиш учун мусобақани кенг авж олдирамиз, ўзимизнинг ижодий ғайратимиз, билим ва кучларимизни партия XXIV съезди белгилаган буюк режаларни бажаришга сарф қиламиз.

Социалистик мажбуриятлар «УЗГИПРОЗЕМ» институти коллективининг умумий мажлисида қабул қилинди.

ЎЗБЕКИСТОН БИЛАН ТАНИШУВ

Совет фани ва техникасининг ривожланиш тажрибасини ўрганаётган Куба делегацияси Тошкентга келди. Куба Компартияси Марказий Комитетининг аъзоси, Куба Республикаси Бош министрининг ўринбосари, фан ва техника миллий кенгашининг раиси Бенармино Кастилья Мас делегацияга бошчилик қилмоқда.

20 январда делегация Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари, республика Ташқи ишлар министри М. Т. Турсунов ҳузурида бўлди.

Шу куни Ўзбекистон ССР Министрлар Совети раисининг ўринбосари, республика Госплани Раиси Қ. А. Аҳмедов делегацияни қабул қилди.

Меҳмонлар В. И. Ленин Марказий музейининг Тошкент филиалини бориб кўрдилар, республика пойтахтининг диққатга сазовор жойларини ва янги қурилишларини кўздан кечирдилар.

(ЎзТАГ).

„САЛЮТ-4“: ТАДҚИҚОТЛАР ДАВОМ ЭТТИРИЛМОҚДА

УЧИШНИ БОШҚАРИШ МАРКАЗИ, 20 январь. (ТАСС). «Салют-4» орбитал илмий станцияси Москва вақти билан соат 14 гача ер атрофини 400 марта, шу жумладан, экипаж билан бирга 130 марта айланиб учди.

Алексей Губарев билан Георгий Гречко станцияда саккизинчи ва тўққизинчи иш куни парвоз программасини бажара туриб, навбатдаги илмий-техникавий тадқиқотлар ва экспериментларни ўтказдилар. Рентген телескопларидан бири ёрдамида Вела юлдузлар туркумида рўй берган ўта янги портлаш қолдиқлари нурланишининг характеристикаси тадқиқ қилинди. Бунда экипаж командири станцияни фазода мўлжал олдирди, борт инженер эса телескоп ишини бошқариб турди. Иккинчи телескоп ёрдамида спектрал характеристикалари ва интенсивлиги турлича бўлган бир неча рентген манбалари тўғрисида маълумотлар олинди.

Космонавтлар станцияга ўрнатилган инфра қизил телескопспектрометр ёрдами билан спектрнинг инфра қизил соҳасида ернинг нурланишини тадқиқ қилдилар. Олинган маълумотлар атмосферада иссиқлик режимини, атмосферадаги сув буғининг ва бошқа компонентларнинг тақсимланишини бундан буён ҳам ўрганиш учун фойдаланилади.

Экипаж техникавий-экспериментлар программаси бўйича такомиллаштирилган оптик приборлардан фойдаланган ҳолда мустақил навигация воситалари ва методларини пишиқтиришни давом эттирди.

Телеметрик ахборот маълумотларига ва экипаж маълумотларига кўра, станция бортидаги системалар нормал ишлаб турибди. Губарев ва Гречко ўртоқлар ўзларини яхши ҳис этмоқда.

«Салют-4» станциясида иш давом эттирилмоқда.

ОҚҚЎРҒОН районидаги «Ленинобод» колхози механизаторлари районда биринчилар қаторида техника ремонтини муваффақиятли тугалладилар. Барча экиш агрегатлари сеялкалар, бороналар, турли техника асбоб-ускуналари мавсумга шай қилиб қўйилди. Суратларда: (чапдан) илғор механизаторлардан К. Хусанов, Э. Нишонбоев, У. Ариков, Қ. Турсунбоев, А. Ҳусанов, А. Турматов, А. Мирзаев.

Н. Тўраев фотолари.

1905-1907 ЙИЛЛАР РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 70 ЙИЛЛИГИГА

УЛУҒ ОКТЯБРНИНГ БОШ РЕПЕТИЦИЯСИ

«РОССИЯДАГИ БИРИНЧИ РЕВОЛЮЦИЯ КАТТА ХАЛҚАРО АҲАМИЯТГА ЭГА БУЛДИ. БУ РЕВОЛЮЦИЯ ДУНЁНИНГ КУПГИНА МАМЛАКАТЛАРИДА ИШЧИЛАР БИЛАН ДЕҲҚОНЛАР РЕВОЛЮЦИЯ ҲАРАКАТИНИ КУЧАЙТИРИШГА ЖУДА КАТТА ТАЪСИР УТКАЗДИ, ШАРҚДАГИ МУСТАМЛАКАЛАР МАЗЛУМ ХАЛҚЛАРИНИНГ МИЛЛИЙ ОЗОДЛИК ҲАРАКАТИНИ ЖУШ УРДИРИБ ЮБОРДИ. ШУЛАРНИНГ ҲАММАСИ КАПИТАЛИЗМ ЖАҲОН СИСТЕМАСИНИ ПУТУРДАН КЕТҚАЗАВЕРДИ, УНИНГ УМУМИЙ КРИЗИСИНИ ЯҚИНЛАШТИРАВЕРДИ».

КПСС Марказий Комитетининг «Россиядаги 1905—1907 йиллар революциясининг 70 йиллиги тўғрисида»ги қароридан.

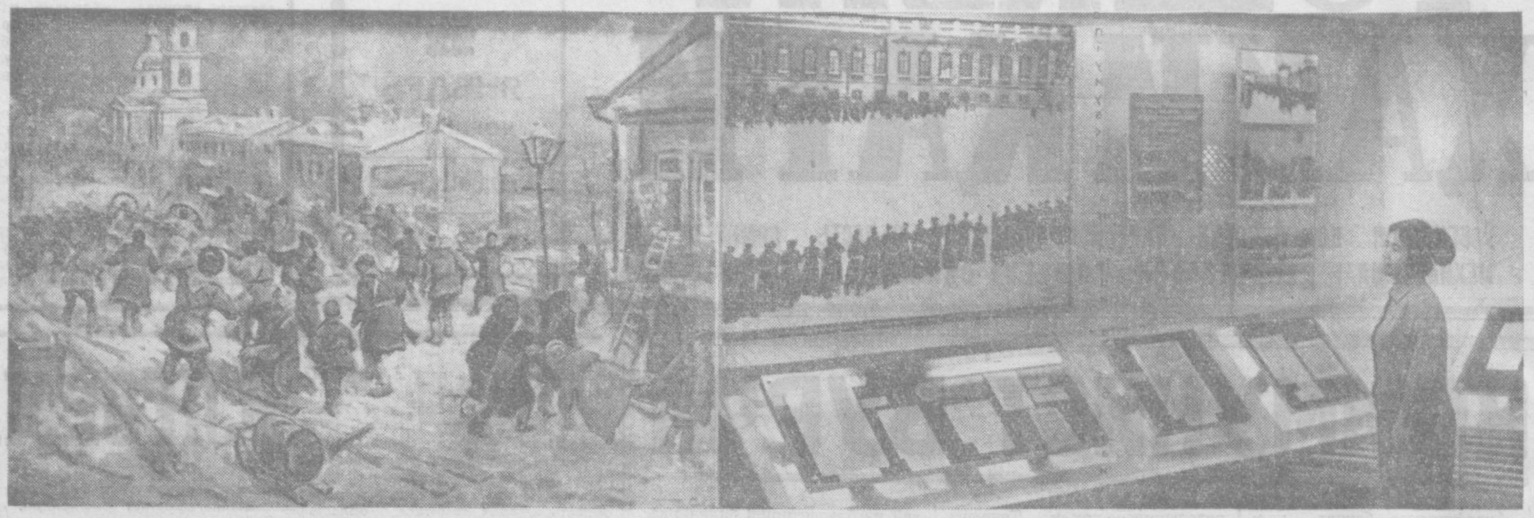

Суратда: В. И. Ленин музейи Тошкент филиалида ташкил қилинган кўргазма.

А. Абалян фотоси.

СИЁСИЙ ЛАРЗАЛАР, РЕВОЛЮЦИОН ЖАНГЛАР

Улуғ Октябрь социалистик революцияси жаҳоннинг инқилобий асосда батамом янгиланишини — капитализмдан социализмга ўтиш даврини бошлаб берган мислсиз оламшумул тарихий воқеадир.

Помешчик ва капиталистлар ҳокимиятини ағдариб ташлаган, эксплуататорлик тузумини қулатган бу буюк революция ғалабасига мушарраф бўлгунга қадар меҳнаткашлар большевистик партия бошчилигида, улуғ Ленин раҳбарлигида синфий курашнинг жанговар мактабида чиниқиб, катта тажриба орттирган эдилар. Ана шу маънодаги тажриба мактаби сифатида 1905—1907 йиллар революцияси Ватанимиздаги ижтимоий-сиёсий ҳаракат тарихида алоҳида ўринни эгаллайди.

«Бу — империализм даврининг биринчи халқ революцияси бўлди, — деб таъкидланади КПСС Марказий Комитетининг «1905—1907 йиллар революциясининг 70 йиллиги тўғрисида»ги қарорида. — Бу революция жаҳон тарихининг янги даври бошланганлигини кўрсатади».

1905—1907 йиллар революцияси мамлакат социал-иқтисодий ва сиёсий ривожининг бутун жараёни давомида тайёрланган эди. Россиядаги крепостнойлик ҳуқуқи бекор қилингандан кейин капитализм тез суръатлар билан ўсди, ишчилар синфи шаклланди ва жипслашди, унинг синфий онги мустаҳкамланди. Айни вақтда Россия феодал-крепостнойлик сарқитлари кучли бўлган мамлакатлигича қолаверди. Помешчикларнинг манфаатларини ифодалаб келган ва йирик монополистик капитал билан чамбарчас боғланган чор самодержавиеси мамлакат ишлаб чиқарувчи кучларининг ривожини бўғиб турарди, ижтимоий тараққиётга халақит берарди. «.. Энг қолоқ ер эгалиги, энг ёввойи қишлоқ — энг илғор саноат ва молия капитализми» — В. И. Ленин Россиядаги ўша давр социал-иқтисодий қарама-қаршиликларини шундай таърифлаган эди.

Меҳнаткашларнинг турмуш шароитлари чидаб бўлмас даражада оғир эди. Ишчилар синфи шафқатсиз эксплуатация қилинарди. 1901—1903 йиллардаги иқтисодий кризис вақтида ишчиларнинг аҳволи янада мушкуллашди.

Меҳнаткаш деҳқонлар оммасининг аҳволи ҳам ниҳоятда оғир эди. Уларни йирик помешчик ер эгалари истаганча оёқ ости қилар, ер танқислиги эса баттар тинкани қуритарди. Россиянинг Европа қисмида бир деҳқон хўжалигига ўрта ҳисобда 7 десятина, бир помешчик мулкига эса 2333 десятина ер тўғри келарди. Шу боисдан деҳқонлар ниҳоятда оғир шартларга бўлса ҳам помешчиклардан ижарага ер олиб ишлашга мажбур бўлар эдилар.

Чор Россияси кўп миллатли мамлакат эди. Аҳолининг ярмидан ортиғи турли халқлардан иборат бўлиб, уларнинг асосий кўпчилиги бутунлай ҳуқуқсиз эди. Халқлар турмаси—чоризм меҳнаткашларни синфий курашдан чалғитиш мақсадида атайин миллий адоватни авж олдирар, бир халқни иккинчи халққа гиж-гижлар эди.

Шундай қилиб, XX асрнинг бошларига келиб Россия иқтисодий, сиёсий ва миллий зулм авж олган, яъни империализмнинг бутун системаси зиддиятлари бир жойга тўпланган, унинг энг заиф халқаси бўлиб қолди.

1904 йил январда бошланган рус—япон уруши ва унда чор Россиясининг мағлубиятга учраши ҳам революцион курашни янада авж олдирган сабаблардан бири бўлди. Урушда рус халқи эмас, балки самодержавие шармандали мағлубиятга учради, деб ёзган эди Владимир Ильич. Уруш чор самодержавиесининг ожиз ва чиркинлигини кўрсатиб қўйди, халқ оммасининг азоб-уқубатини баттар зўрайтирди, ҳукмрон синфлар билан кенг меҳнаткашлар оммаси ўртасидаги зиддиятларни ҳаддан ташқари кескинлаштириб юборди. Ана шу юқорида келтирилган сабабларнинг ҳаммаси революцион кризиснинг тез кучайишига кўмаклашди.

1905 йил 9 январь — «Қонли якшанба» воқеаси революциянинг бошланиб кетишига олиб келди. Ўша йили январь ойининг бошларида Петербургни ялпи стачка қоплаб олиб, синфий кураш ниҳоятда авжга минади. Мавжуд тузум учун таҳликали ана шундай вазиятда чор ҳокимияти тузган ишчиларнинг монархик ташкилоти раҳбари поп Гапон подшо ҳузурига петиция, яъни арзнома билан боришдан иборат иғвогарона планни олға суради. Большевиклар бу — қонли қасос олиш учун ўйланган бир найранг эканлиги тўғрисида огоҳлантирадилар. Лекин, «подшо марҳаматига» кўз тутиш ғояси кучлилик қилиб, пойтахт аҳолисидан талайгинаси поп Гапон кетидан эргашади. Оқибат большевиклар айтганидек бўлиб чиқди: тинч намойиш билан арзнома кўтариб Қишлик саройга йўл олган 140 мингдан ортиқ Петербург ишчилари подшо буйруғи билан ўққа тутилди. Мингдан ортиқ киши халок бўлиб, 5 минга яқин киши яраланади.

1905 ЙИЛДАГИДЕК БУНДАЙ «ГЕНЕРАЛ РЕПЕТИЦИЯ» БУЛМАГАНИДА, 1917 ЙИЛДАГИ БУРЖУА ФЕВРАЛЬ РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ ҲАМ, ПРОЛЕТАР, ОКТЯБРЬ РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ ҲАМ БУЛИШИ МУМКИН ЭМАС ЭДИ.

В. И. ЛЕНИН.

Бу билан подшо ўзига бўлган ишончни ўққа тутган эди. 10 январда ишчилар Петербургда босмахонани қўлга олиб, инқилобий варақа босиб чиқардилар. Унда жумладан шундай дейилган эди: «Қуролга тутининг, ўртоқлар, арсеналларни, қурол-яроғ омборлари ва магазинларини эгаллаб олинг... Чор ҳукуматини ағдариб, ўз ҳукуматимизни ўрнатамиз. Яшасин. революция...!» Шу тариқа тарихий революция бошланиб кетади.

Петербургдаги воқеалар бутун мамлакатни туғёнга келтирди. Москва, Рига, Тифлис, Ярославль, Саратов, Харьков ва мамлакатнинг бошқа саноат марказларида иш ташлашлар зўрайиб кетади. Фақат январнинг ўзида Россиянинг 66 шаҳарида 444 минг ишчи иш ташлайди, январь—март оралигида эса стачкалар иштирокчиларининг миқдори 810 минг кишига етади. Деҳқонлар ҳаракати ҳам авж олади.

Армия ва флотда ҳам революцион ҳаракатнинг вужудга келиши самодержавиега қарши курашда янги катта қадам бўлди. Бу армия орасида олиб борилган большевистик пропаганда ва агитациянинг натижаси эди. Агар революция арафасида қўшинларда атиги 11 та маҳаллий партия ташкилоти иш олиб борган бўлса, 1905 йилда РСДРПнинг армиядаги маҳаллий ташкилотлари 64 тага етади. 1905 йил 14 июнда «Потемкин» броненосеци матрослари қўзғолон бошлашади. Қўзғолон мағлубиятга учраган бўлсада, бу йирик ҳарбий қисмнинг биринчи марта революция тарафига ўтишининг ўзи муҳим сиёсий воқеа эди.

1905 йил октябрдаги Бутунроссия сиёсий стачкаси пролетариатнинг қудратли сиёсий чиқиши бўлди. Стачкани Москва ишчилари бошлаб беришди ва у шиддат билан мамлакат бўйлаб таралди.

Революцион кураш давомида ишчилар синфи халқ оммасининг ижодкорлиги натижасида тарихда мисли кўрилмаган сиёсий ташкилотлар — ишчи депутатлари Советлари вужудга келди. 1905 йил мобайнида ва 1906 йил бошларида Россияда 80 дан ортиқ ана шундай Совет тузилди. Бир қатор шаҳар ва қишлоқларда ҳам ишчилар ташаббуси билан деҳқон ҳамда солдат депутатлари Советлари вужудга келди.

1905 йил охирида революция курашнинг олий формаси — қуролли қўзғолонга жуда яқинлашиб келди. Самодержавие ваъда қилинган эркинликлар ўрнига қора гуруҳчилар ёрдамида ашаддий террорни авж олдириб юборди.

Лекин шунга қарамай меҳнаткаш халқ қаршилиги кучайиб борди. Большевиклар жанговар отряд ва дружиналар тузиб, ишчиларни қурол ишлатишга ва кўча жанглари тактикасига ўргатишди. Қўзғолонга ҳарбий-техник тайёргарлик ишларини РСДРП Марказий Комитети ҳузуридаги жанговар группа олиб борди. 1905 йил 8 ноябрда В. И. Ленин яширин равишда эмиграциядан Россияга қайтиб келиб, жўшқинлик билан ишга киришди. У РСДРПнинг Марказий ва Петербург комитетларига раҳбарлик қилди, большевикларнинг легаль газетаси «Новая жизнь»ни бошқарди, партия мажлислари ва кенгашларда нутқ сўзлади, Россиянинг турли томонларидан келган партия ходимлари билан учрашиб, суҳбатлашди, большевистик матбуот учун мақолалар ёзди, қуролли қўзғолонга тайёргарликда бевосита иштирок этди.

В. И. Ленин таъкидлаб ўтганидек, Москвадаги декабрь қуролли қўзғолони революциянинг чўққиси бўлди. Худди шу декабрь ойида соф сиёсий стачкаларда қатнашганлар сони 372 минг кишига етди. Ишчилар синфи революцион курашнинг асосий оғирлигини ўз зиммасига олди. Россия пролетариати ўзининг қатъий ҳаракатлари, чексиз қаҳрамонлиги ва фидокорлиги билан кенг меҳнаткашлар оммасини самодержавиега, помешчиклар ва буржуазияга қарши курашга отлантирди. Революция давомида пролетариатнинг оммавий стачкалари ва қуролли жанглари таъсирида деҳқонларнинг кенг кўламдаги ҳаракати авж олиб кетди. Рус пролетариати ва деҳқонлари билан бирга Украина, Белоруссия, Болтиқ бўйи, Закавказье, Ўрта Осиё ва Россиядаги бошқа миллий районларнинг ишчи ва деҳқонлари чоризмга ва эксплуатацияга қарши кураш олиб бордилар.

Чоризм декабрь қуролли қўзғолонини бостиришга муваффақ бўлгач, революция аста-секин пасая бошлади. Россия пролетариати матонатли курашни тўхтатмаган ҳолда чекина борди. Деҳқонлар ҳаракати ҳам узоқ вақт давом этди.

Биринчи рус революциясининг зўр таъсир кучидан Туркистон мустамлакаси ҳам четда қолмади. Бу ўлкада ҳам революцион кўтарилиш рўй берди, РСДРПнинг янги-янги тўгараклари ва группалари ташкил топди. Бу ўлкада ҳам турли миллат ишчилари ленинча синфий кураш мактабидан ўтдилар, рус ишчилар синфи ва революцион социал-демократия билан тақдиран узвий боғлиқ эканликларини 1905—1907 йилларнинг бўронли дамларида исботладилар. Биринчи рус революцияси даврида пролетариатнинг революцион кураши миллий-озодлик ҳаракати билан қонуний равишда қўшила борди. В. И. Лениннинг «Жаҳон капитализми ва 1905 йилги рус ҳаракати Осиёни узил-кесил уйғотди» деган башоратли сўзлари Ўзбекистондаги ва бутун Туркистондаги ўша давр вазиятини жуда аниқ характерлайди.

Биринчи рус революцияси мағлубиятга учраган бўлса ҳам, самодержавияга, помешчиклар ва капиталистлар ҳукмронлигига кучли зарба берди ва келгусидаги янги, қудратли синфий жанглар учун замин тайёрлади.

1905—1907 йиллар революцияси — тарихда биринчи буржуа — демократик революция бўлиб, унда пролетариат мустақил сиёсий куч, социал озодлик учун курашаётган мазлумлар оммасининг йўлбошчиси бўлиб майдонга чиқди. В. И. Ленин бошчилигидаги большевистик партия пролетариат раҳбарлик ролининг ифодачиси бўлди. 1905 йил кўкламида партиянинг III съезди Ленин ғоялари асосида ишчилар синфи, барча меҳнаткашлар революцион курашининг большевистик стратегияси ва тактикасини ишлаб чиқди.

Янги тарихий даврни, синфий кучларнинг жойланишини илмий анализ қилиш асосида В. И. Ленин буржуа-демократик революциянинг ўсиб, социалистик революцияга айланиш назариясини кашф этиб, марксизм хазинасига буюк ҳисса қўшди. Революцион практиканинг бирдан-бир тўғри йўлини очиб берган бу назария троцкийчилар, меньшевиклар ва бошқа майда буржуа партияларининг оппортунистик тактикаси тутуриқсиз, истиқболсиз эканлигини кўрсатди.

Революция пролетариат ва деҳқонларга демократик революция вазифаларини амалга ошириш учун чоризм билан келишувчилик йўлидан эмас, балки унга қарши қатъий ва муросасиз кураш, уни йўқ қилиб ташлаш йўлидан бориш кераклигини кўрсатди.

Курашувчи омманинг революцион ижодкорлиги яратган сиёсий ташкилотлар — Советлар В. И. Ленин таъбири билан айтганда, пролетариат ва деҳқонлар революцион ҳокимиятининг, революцион демократик диктатурасининг органлари бўлди. Ленин даҳоси Советлар Совет ҳокимиятининг тимсоли, пролетариат диктатурасининг давлат формаси эканлигини башорат қилди ва бу башорат Улуғ Октябрь ғалабасидан сўнг тўла-тўкис тасдиқланди.

В. И. Ленин 1905 йилги «Бош репетиция» бўлмаганида, 1917 йил Октябрь революциясининг ғалабаси мумкин бўлмас эди», — деб таъкидлаганида биринчи рус революциясининг юқорида санаб ўтилган ана шу жиҳатлари кўз олдимизга келади. Биринчи рус революциясида орттирилган тажрибани чуқур умумлаштириш ва ундан моҳирона фойдаланиш, КПСС Марказий Комитети қарорида кўрсатиб ўтилганидек, «1917 йил февралида чоризмни ағдариб ташлашни ҳамда Улуғ Октярбь кунларида эксплуататорлик тузумига қарши қилинган ғолибона қатъий ҳужумни енгиллаштирди ва тезлаштирди».

Улуғ Октябрнинг «Бош репетицияси» бўлган революциянинг 70 йиллигини нишонлар эканмиз, инсоният тарихида илк бор социализм сари йўл очган Ватанимизнинг иқтисодий қудрати мудом ўсаётганини, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, фан-техника тараққиётини жадаллаштириш асосида халқимизнинг фаровонлиги ва маданияти муттасил юксалаётганини, совет жамиятининг ғоявий-сиёсий бирлиги тобора мустаҳкамланаётганини зўр фахрланиш туйғуси билан қайд қиламиз.

Т. НАЖМИДДИНОВ,
тарих фанлари кандидати.

„ҚОНЛИ ЯКШАНБА" АКС-САДОСИ

Петербургдаги 1905 йил 9 январь воқеаси бутун мамлакат меҳнаткашлар оммасини, ҳатто чор Россиясининг энг чекка ўлкаларидаги камбағал ишчилар ва деҳқонларни ҳам курашга отлантирди.

1905 йилнинг февралидаёқ марказдаги революция воқеаларининг таъсири остида ишчилар, биринчи навбатда темир йўл ишчиларининг стихияли ҳаракатлари бошланди. Ўрта Осиё ва Оренбург — Тошкент темир йўлларида рўй берган бу стачка ҳақида Тошкентдан «Искра» газетасига юборилган мақолада бундай дейилган эди: «Япония билан бўлган уруш самодержавие тузумига нисбатан кучли норозилик ва ғазаб-нафрат уйғотди, бутун мамлакат бўйлаб кенг тўлқин бўлиб ёйилган январь воқеалари эса бу ошкор қилинмаган норозиликни қатъий ҳаракат қилиш томонга буриб юборди. 1905 йил февралида Ўрта Осиё ва Оренбург — Тошкент темир йўли устахоналарида стачка ўтказишга муваффақ бўлинди... У Тошкентдан Қизил Арвот, Чоржўй, Самарқанд ва Туркистон шаҳрининг бошқа ўлкаларидаги устахоналарига кўчиб у ерларда ишчилар ўз ташаббуслари билан ўзларининг тошкентлик ўртоқларини қўллаб-қувватладилар» «Искра» газетаси, 1905 йил, 1 май, № 99).

Стачка эълон қилинган куни — 1905 йил 18 февралда Ўрта Осиё темир йўлида ҳам, Оренбург — Тошкент темир йўлида ҳам ишчилар устахоналарнинг бошлиқларига 19 пунктдан иборат ҳар хил талаблар қўйдилар. Ишчилар 8 соатлик иш куни жорий этилишини, иш ҳақини кўпайтиришни, ортиқча ишларни камайтиришни, жарималар солишни бекор қилишни, медицина ва маиший хизмат кўрсатишни яхшилашни талаб қилдилар. Шу билан бирга, ишчиларнинг мажлис ўтказиш эркинлиги, союзлар ва стачкалар эркинлиги 1 май кунини байрам қилиш ва ҳоказо талаблар қўйилган эди. Устахоналар маъмурияти ишчиларнинг талабларини қисман қондиришга мажбур бўлди.

Тошкент темир йўлчиларининг дастлабки иқтисодий иш ташлашлари вақтида кўп нарсаларга эришиб бўлмаса-да, бу ҳаракат ёш ишчилар синфининг кучларига ўзига хос бир синов бўлди, самодержавиега қарши янада кескин кураш олиб боришнинг зарур босқичи бўлиб хизмат қилди.

1905 йил 1 майнинг байрам қилиниши РСДРП Тошкент группасининг амалга оширган муҳим сиёсий тадбирларидан бири бўлди. Тошкент группаси 1 май кунига атаб учта варақа чиқарди. Ўша куни Тошкентда социал-демократик группалар раҳбарлигида ишчиларнинг нолегал маёвкалари ўтказилди. Маёвка қатнашчилари орасида ўзбек ишчилари ва ҳунармандлари ҳам бўлган. Социал-демократлар, шу жумладан большевик Корнюшин сўзга чиққан. Улар ишчиларни самодержавиега қарши революцион курашга чақирганлар.

Тошкентда 1905 йил май-сентябрида сиёсий намойишлар, кичик корхоналар ишчиларининг, савдо-сансат идоралари хизматчиларининг иш ташлашлари бўлиб ўтди.

1905 йил октябрдаги бутунРоссия сиёсий стачкаси садолари Россиянинг ҳамма жойларига, шу жумладан унинг чекка ўлкаларига ҳам етиб келди. Тошкент большевиклари ишчиларни курашга отлантириш ва сиёсий стачкага жалб қилиш учун ўз фаолиятларини кучайтириб юбордилар 1905 йил 15 октябрда Тошкент темир йўлчилари иш ташладилар. 17 октябрда уларга шаҳар босмахона ишчилари қўшилдилар, дўкон ва магазинлар ҳамда шаҳарнинг бошқа корхоналари ёпилди.

Подшонинг 1905 йил 17 октябрь манифести эълон қилингач, революцион кураш янада авж олди. Большевиклар томонидан ўтказилган сиёсий намойишда 10 мингга яқин киши қатнашди. 19 октябрда катта намойиш ўтказилиб, комиссия тузилди. Комиссия қамоққа олинган сиёсий маҳбусларни озод қилиш тўғрисида Тошкент прокурори билан музокара олиб бориши керак эди.

Подшо маъмурлари ҳаракат тобора хатарли тус олаётганлигини билиб, ишчиларни тарқатиб юбориш учун қўшиндан фойдаланишга ҳаракат қилдилар. Митинг қатнашчиларидан икки киши ўқ тегиб ҳалок бўлди ва 38 киши яраланди. Бунга жавобан 21 ва 22 октябрь кунлари яна намойиш ва митинглар бўлди. Тошкент ва бошқа шаҳарлардаги октябрь стачкаларн марказий иш ташлаш комитетининг қарори асосида 1905 йил 27 октябрдагина тўхтатилди.

Тошкент большевиклари ана шу даврда қуролли қўзғолон учун пропаганда ва агитация ишлари олиб бордилар. 1905 йил ноябрда Тошкент гарнизони солдатларига қарата чиқарилган прокламациялардан бирида бундай дейилган эди: «Солдат ўртоқлар! Сўнгги ҳал қилувчи дақиқа яқинлашмоқда. Вақт кутиб турмайди. Баланд овоз билан шундай хитоб қилингиз: Биз шу вақтдан эътиборан ўзимизни халқнинг фарзандлари ҳисоблаб, у билан биргаликда асрий эзувчиларга қарши актив кураш эълон қиламиз. Биз ўз акаларимиз, оталаримиз ва ўғилларимиз билан қўлни-қўлга бериб, мустаҳкам сафларга уюшамиз. Ҳукуматдан позиция кетидан позицияларни тортиб ола бошлаймиз ва озод Россия тонги ҳақиқий воқеликка айланмагунча шармандали чор самодержавиесининг кули кўкка совурилмагунча ўз қуролимизни қўлдан қўймаймиз. Солдат ўртоқлар, бизнинг сафимизга қўшилингиз!!!»

1905 йил 15 ноябрда Тошкент қалъасида қуролли қўзғолон бошланди. Қалъадаги деярли ҳамма қисмлар қўзғолон кўтарди. Солдатлар ўз митингларида сўзга чиқиб, золим қўмондонларни қамоққа олишни, мавжуд давлат тузумини ўзгартиришни талаб қилдилар. Лекин яхши ҳозирлик кўрилмагани, революцион раҳбарларга эга бўлмагани сабабли қўзғолон енгилди. Чор маъмурлари қўзғолонни қурол кучи билан бостирдилар.

15 ноябрдан 16 ноябрга ўтар кечаси қалъада бўлган қонли воқеаларга жавобан бутун ўлкада ишчиларнинг митинглари ва иш ташлашлари бошланди. Шу куннинг эртасига Туркистонда темир йўлчиларнинг иккинчи иш ташлаши бўлди. Бу ҳаракатга почта-телеграф ходимлари ҳам қўшилишди. Стачка ва иш ташлашлар 1905 йил декабрнинг бошларига қадар давом этди.

1906 йил баҳорида нисбатан революцион осойишталик ҳукм сурди. Ўша йили ёз ойларига бориб, Туркистонда яна революцион кўтарилиш юз берди. Июнь-июлда Туркистон қўшинлари орасида ғалаёнлар бошланди. 3 июлда Тошкентда сапёрлар қуролли қўзғолон кўтардилар. Ўша куни 18 солдат Тошкент станциясидан каторгага юборилди, улар 1905 йил 15—16 ноябрда Тошкент қалъасидаги исёнда қатнашган эдилар.

Туркистон ҳарбий округининг саперлар қўзғолони ҳақидаги буйруғида айтилганидек, ўша куни (яъни 3 июлда) олдинги қўзғолонларда қатнашгани учун каторга ишларига ҳукм қилинган аристонлар соқчилар назорати остида жўнатилишидан хабар топган учта Туркистон саперлар батальони, иккита Закаспий саперлар батальони милтиқ ва ўқлар билан қуролланиб, темир йўл станциясига йўл олганлар. Улар станцияда исёнчиларни тинчитиш учун чақирилган қўшинлар билан тўқнашиб, милтиқлардан қўшинга қарши ўқ отганлар ва «ура» садолари билан олдинга ташланганлар. Улар ўзларига қарши милтиқ ва пулемётлардан ўт очилгандан кейингина тўхтаганлар ва тарқаганлар.

Шуни ҳам таъкидлаш керакки, биринчи рус революциясининг таъсири остида Туркистондаги маҳаллий миллат меҳнаткашлари оммасининг сиёсий онги ортди, улар революцион ҳаракатга интила бошладилар, рус революционерлари билан яқинлаша бошладилар.

И. АЛИМОВ,
тарих фанлари кандидати.

АЛАНГАЛИ ЙИЛЛАР

Залга қўйилган экспонатлар олис йиллардан ҳикоя қилади. Уларнинг ҳаммасида 1905—1907 йиллардаги биринчи рус революцияси воқеалари ўз ифодасини топган.

Революция тўлқинлари ўша дамда олис Туркистон ўлкасига ҳам етиб келган эди. 1905 йил ноябрида РСДРПнинг Тошкент группаси янги варақа чиқарди. «Бизлар пулеметларга ва тўпларга ўзимизнинг уюшқоқлигимизни ўзимизнинг қуролимизни қарши қўямиз. Минглаб ўртоқларимизнинг қалбидан исён кўтарамиз, деган жарангли сўз отилиб чиқди» дейилган эди бу варақада. Ўша унутилмас кунлардаги воқеаларни ифодаловчи фотосуратлар кўргазма залидан кенг ўрин олган.

В. И. Ленин номли Марказий музейнинг Тошкент филиали мана шу январь кунлари узоқ-яқиндан келаётган саёҳатчилар билан гавжум бўлаяпти. Улар биринчи рус революцияси 70 йиллигига бағишлаб ташкил қилинган зал экспонатларини ҳам қизиқиш билан кўздан кечирмоқдалар.

Стендларга мамлакатда революциянинг ривожланишини ҳар тарафлама ёритиб берувчи материаллар, ноёб ҳужжатлар қўйилган. Экскурсантлар тарихий воқеалар арафасида революцион ҳаракатнинг ривожланиши тўғрисидаги ҳикояни тингламоқдалар. Ўша кунлар воқеаларига вақтли матбуотдан келтирилган хабарлар гувоҳ бўла олади. Кўпгина газета хабарлари ойналар остига авайлаб қўйилган. Материалларнинг каттагина қисми 1905 йилнинг ноябрь ойида Тошкент ҳарбий қалъасида бўлиб ўтган солдатлар қўзғолони тафсилотларини баён этган.

Кейинги пайтда экскурсантлар эҳтиёжлари ҳисобга олиниб, биринчи рус революциясида Туркистон меҳнаткашларининг иштироки ҳақида шу залда лекциялар ҳам ўқилмоқда. Яқинда бўлиб ўтган тематик лекцияларда Тошкент Давлат университети, Низомий номли Тошкент Давлат педагогика институти ва бошқа ўқув юртларининг студентлари иштирок этдилар. Лекциялар давомида улар ота-боболаримиз жасорати билан яна ҳам яқинроқ танишдилар, тарихий фактларни ҳужжатларда ҳис этдилар.

МЕҲНАТКАШЛАРНИНГ ИҚТИСОДИЙ ТАЪЛИМИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ 1974 ЙИЛ ДЕКАБРЬ ПЛЕНУМИ ВА СССР ОЛИЙ СОВЕТИ ИККИНЧИ СЕССИЯСИ МАТЕРИАЛЛАРИНИ ЎРГАНИШГА ДОИР

КПСС Марказий Комитети 1974 йил декабрь Пленумида ва СССР Олий Советининг иккинчи сессиясида партия ва халқнинг тўққизинчи беш йилликнинг тўрт йили мобайнида қилган фидокорона ишлари якунланди, тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли тугаллашнинг асосий вазифалари ўртага қўйилди. КПСС Марказий Комитети Бош секретари ўртоқ Л. И. Брежневнинг Пленумда сўзлаган нутқида партия ички ва ташқи сиёсатининг асосий масалалари очиб берилди, коммунистларнинг ижодий ғайратини юксалтириш, халқ ташаббусини ва оммавий социалистик мусобақани авж олдириш учун янги омил бўлди.

КПСС Марказий Комитетининг Пленуми иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетларига, ўлка, область, шаҳар ва район партия комитетларига, министрликлар ва идораларга, барча партия, совет, хўжалик ва касаба союз ташкилотларига партиянинг иқтисодий сиёсат масалалари юзасидан КПСС Марказий Комитетининг қарорларига ва ўртоқ Л. И. Брежневнинг нутқларига амал қилиб, СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат планини ҳамда умуман тўққизинчи беш йиллик топшириқларини бажариш юзасидан конкрет тадбирлар ишлаб чиқиш ва амалга ошириш вазифасини топширди. Пленум корхоналар, ташкилотлар, қурилишлар, колхоз ва совхозлар коллективларининг диққат-эътиборини ишлаб чиқариш самарадорлигини оширишга, техника тараққиётини жадаллаштиришга, меҳнат унумдорлигини юксалтиришга, янги ишлаб чиқариш қувватларини тезроқ ишга туширишга ва мавжуд ишлаб чиқариш қувватларидан фойдаланишни яхшилашга, маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш ва унинг сифатини яхшилаш билан айни бир пайтда моддий ва меҳнат чиқимларини камайтириш учун барча резервларни ишга солишга қаратишни таклиф этди.

КПСС Марказий Комитети Пленумининг ва СССР Олий Советининг сессиясининг қарорларини, КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатини, КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетининг «1975 йил халқ хўжалик планини муддатидан илгари бажариш ва тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли тугаллаш учун саноат, қурилиш, транспорт ходимларининг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини ўтказиш тўғрисида»ги ва «1975 йилда деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлашни кўпайтириш ҳамда тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли якунлаш учун қишлоқ хўжалиги ходимларининг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини ўтказиш тўғрисида»ги қарорларини мамлакатимиздаги меҳнат коллективлари, ишчилар, колхозчилар, зиёлилар қизғин қўллаб-қувватладилар. Меҳнаткашларнинг куч-ғайратини қўйилган вазифаларни муваффақиятли бажаришга сафарбар этишда ана шу қабул қилинган ҳужжатларни кенг пропаганда қилиш муҳим аҳамият касб этади. Шу мақсадда партия, комсомол ўқиши ва меҳнаткашларга иқтисодий билим беришнинг барча формаларидан фойдаланиш зарур.

КПСС Марказий Комитети 1974 йил декабрь Пленумининг, СССР Олий Совети сессиясининг материалларини ва беш йилликнинг якунловчи йилига бағишланган ҳужжатларни ўрганишни ташкил этишга табақалаштирилган тарзда ёндошиш зарур. Чунончи, партия ўқиши системасининг ўрта ва олий бўғинларида, шунингдек иқтисодий таълимнинг халқ хўжалиги мутахассислари, раҳбар кадрлар ва бошқариш органлари ходимлари ўқиётган формаларида мавжуд ўқув предметлари ва курсларида машғулотлар ўтказиш жараёнида кўрсатиб ўтилган ҳужжатларни чуқур ўзлаштиришни таъминлаш учун яхши имкониятлар мавжуд. Бу ерда ўз устига мустақил ишлаш, шу ҳужжатларда қўйилган проблемаларни коллектив бўлиб муҳокама қилиш, ана шу ҳужжатлар асосида назария ва практиканинг туб масалаларини очиб берувчи доклад ва рефератлар тайёрлаш, ишлаб чиқариш коллективларида ишнинг аҳволини анализ қилишга бағишланган амалий топшириқларни бажариш материалларни ўрганишнинг асосий методидир.

Тингловчиларга ёрдам тариқасида партиянинг иқтисодий сиёсат масалалари юзасидан КПСС Марказий Комитетининг қарорларига ва ўртоқ Л. И. Брежневнинг нутқларига бағишланган группавий ва якка-якка консультациялар, лекция ва докладлар ташкил қилиш лозим. Назарий ва илмий-амалий конференциялар КПСС Марказий Комитети декбарь Пленуми материалларининг мазмуни ва маъносини, КПСС XXIV съезди ўртага қўйган ички ва ташқи сиёсат соҳасидаги вазифаларни рўёбга чиқариш юзасидан партия белгилаган амалий тадбирларни чуқур ўзлаштиришга ёрдам беради. Улар учун мўлжалланган баъзи материаллар «Политическое самообразование» журналининг 2-сонида эълон қилинади.

Ишчи ва колхозчилар таълим олаётган партия ўқиши системасининг бошланғич бўғинида, коммунистик меҳнат мактабларида ва ишчилар билан колхозчилар ўқиётган оммавий иқтисодий таълимнинг бошқа формаларида январь ойида ва февраль ойининг бошларида КПСС Марказий Комитети Пленуми, СССР Олий Советининг сессияси материаллари юзасидан ва беш йилликнинг якунловчи йилига бағишланган бошқа ҳужжатлар юзасидан 1—2 махсус машғулотлар ўтказиш тавсия этилади.

Сиёсий маориф уйлари ва кабинетлари, иқтисодий таълим кенгашлари турли формаларида ўқишнинг бориши билан оператив шуғулланишлари ҳамда пропагандистларга ана шундай машғулотларни ташкил қилишнинг қулай вариантларини тавсия этишлари керак, чунончи, «КПСС ички ва ташқи сиёсати масалалари» курси юзасидан машғулотларда ҳозир «Иқтисодий қурилишнинг актуал масалалари» мавзусини кўриб чиқиш тугалланаётганлигини назарда тутиш лозим. Афтидан, бундай ҳолда юқорида кўрсатиб ўтилган ҳужжатларни ва материалларни ана шу мавзуни ўрганиш учун асос қилиб олиб, тегишли суратда шу мавзу учун ажратилган машғулотлар сонини кўпайтириш айниқса мақсадга мувофиқ бўлса керак. «Социализм ва меҳнат» курсини ўрганувчилар учун программанинг биринчи ва иккинчи мавзуларини ўрганишни давом эттириш шу ҳужжатлар юзасидан махсус машғулотлар ҳисобланиши мумкин. Бошқа фанларни ўрганувчилар учун беш йилликнинг якунловчи йилига бағишланган материаллар юзасидан машғулотларни қўшимча тарзда ўтказиш тавсия этилади.

КПСС Марказий Комитети 1974 йил декабрь Пленумининг, СССР Олий Совети сессиясининг материалларини ҳамда беш йилликнинг якунловчи йилига бағишланган бошқа ҳужжатларни тушунтириш иши махсус машғулотлар ўтказиш билангина чекланмаслиги керак. Бу материаллар ва ҳужжатларни тушунтириш тегишли мавзуларни ўрганган чоқда бутун ўқув йили мобайнида ўтказилиши, рефератларда, амалий машғулотларда ҳамда иқтисодий таълим системаси типовой ўқув программалари ҳажмида курсларни ўрганиш якунларини чиқарганда ўз ифодасини топиши керак.

Пропагандистларнинг навбатдаги семинарларида халқ хўжалигини ривожлантиришнинг тўрт йилги якунлари ва беш йилликнинг якунловчи йили бўлган бешинчи йил вазифалари тўғрисида докладлар уюштириш, машғулотларнинг методикаси масалаларини кўриб чиқиш мақсадга мувофиқдир. КПСС Марказий Комитети Пленумининг қарорлари, КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаати, мусобақа тўғрисидаги қарорлар, «Пропагандистларнинг беш йилликка ҳиссаси» ҳаракатини ривожлантириш йўлидаги янги омилдир. Шу муносабат билан семинарларда тажриба алмашиш, меҳнат коллективи аъзоларининг ғоявий мураббийси, тарбиячиси ва ташкилотчиси сифатида пропагандистнинг ролини янада кучайтиришга қаратилган тадбирларни коллектив бўлиб ишлаб чиқиш лозим. Сиёсий маориф уйлари ва кабинетлари методик қўлланмаларни тайёрлашлари, тегишли маҳаллий материалларни тўплашлари, суратли ва китоб кўргазмаларини жиҳозлашлари зарур.

КПСС Марказий Комитети 1974 йил декабрь Пленумининг, СССР Олий Совети иккинчи сессиясининг материалларини ҳамда беш йилликнинг якунловчи босқичига бағишланган бошқа ҳужжатларни ўрганишни республика, ўлка, область, район, шаҳар олдида турган, меҳнат коллективлари олдида турган конкрет вазифалар билан, партия ташкилотларининг амалий ишлари билан маҳкам боғлаб олиб бориш зарур. Бу материалларни ва ҳужжатларни ўрганиш меҳнаткашларни 1975 йилги социалистик мажбуриятларни ва муқобил планларни бажаришга сафарбар этишга, беш йиллик планни тўла ва ошириб бажариш учун кураш ҳар бир коммунистнинг, ҳар бир меҳнатчининг чуқур ички, шахсий эҳтиёжи бўладиган ҳолатга эришишга ёрдам берадиган бўлсин.

МАШҒУЛОТЛАРНИ ЎТКАЗГАН ЧОҚДА ҚУЙИДАГИ МАСАЛАЛАРНИ КЎРИБ ЧИҚИШ ТАВСИЯ ЭТИЛАДИ

1. Ўтган тўрт йилнинг асосий сиёсий, иқтисодий ва социал якунлари. XXIV съезд қабул қилган Тинчлик Программасини бажариш юзасидан КПСС ва Совет давлатининг фаолияти. СССР халқ хўжалигининг муттасил ривожланиши. Меҳнат унумдорлигининг ва саноат техникавий даражасининг ўсиши. Партиянинг аграр сиёсатини амалга оширишда, қишлоқ хўжалигини социалистик экономиканинг юксак даражада ривож топган секторига айлантириш учун курашда эришилган муваффақиятлар. Халқ фаровонлигини тинмай юксалтириш.

2. 1975 йил — беш йилликнинг якунловчи йили. 1975 йилги планнинг социал ва иқтисодий вазифалари. Мамлакатимиз 1975 йилда саноат қишлоқ хўжалиги, транспорт ва алоқани, капитал қурилишни ривожлантиришда эришиши лозим бўлган марралар. Халқ турмуши даражасини янада ошириш, уй-жой қурилишини авж олдириш юзасидан белгиланган тадбирлар. Табиатни қўриқлаш ва табиий ресурслардан рационал фойдаланиш, совет кишиларининг турмуш, меҳнат ва дам олиш шароитларини яхшилаш.

3. 1975 йилги план топшириқларини тўла ва ошириб бажаришнинг хўжалик ва сиёсий имкониятлари. Ютуқларни, мавжуд проблема ва камчиликларни батафсил ҳамда ўз-ўзини танқид асосида анализ қилиш— олға қараб бундан буён ҳаракат қилишимизнинг зарур заминидир. Ижтимоий ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш, ишнинг ва бутун фаолиятимизнинг сифатини яхшилаш — ҳар бир меҳнат коллективининг бурчидир. Фан-техника тараққиётини жадаллаштириш, хўжаликни юритиш механизми ва методларини такомиллаштириш — иқтисодий қурилиш вазифаларини ҳал қилишнинг асосий омилларидир.

4. 1975 йилги халқ хўжалик планини тўла ва ошириб бажариш ҳамда тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли тугаллаш учун оммавий социалистик мусобақани ривожлантириш. Саноат ва қишлоқ хўжалиги ходимларининг 1975 йилги Бутуниттифоқ социалистик мусобақасининг шартлари. Камроқ чиқим қилиб, кўпроқ, сифатлироқ маҳсулот берайлик — беш йилликнинг якунловчи йили социалистик мусобақасининг шиоридир. Ҳар бир коллективнинг собитқадам ижодий фаолиятини ривожлантиришга асосланган муқобил планнинг роли. Илғор ишлаб чиқариш тажрибасини ёйишнинг зарурлиги. Тўққизинчи беш йиллик план топшириқларининг бажарилиши — бундан буён ҳам олға қараб ҳаракат қилишнинг, партиянинг узоқ муддатли социал-иқтисодий сиёсатини муваффақиятли амалга оширишнинг мустаҳкам негизи.

АДАБИЁТ

КПСС Марказий Комитети Пленумининг қарори. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани ва СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети лойиҳалари тўғрисида. Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг қонуни. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани тўғрисида. Совет Социалистик Республикалари Иттифоқининг қонуни. СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети тўғрисида. КПСС Марказий Комитетининг партияга, Совет халқига Мурожаати. КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетида. 1975 йил халқ хўжалик планини муддатидан илгари бажариш ва тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли тугаллаш учун саноат, қурилиш, транспорт ходимларининг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини ўтказиш тўғрисида. КПСС Марказий Комитети, СССР Министрлар Совети, ВЦСПС ва ВЛКСМ Марказий Комитетида. 1975 йилда деҳқончилик ва чорвачилик маҳсулотлари етиштириш ва тайёрлашни кўпайтириш ҳамда тўққизинчи беш йилликни муваффақиятли якунлаш учун қишлоқ хўжалиги ходимларининг Бутуниттифоқ социалистик мусобақасини ўтказиш тўғрисида. Н. К. Байбаков. СССР халқ хўжалигини ривожлантиришнинг 1975 йилги давлат плани тўғрисида. Тўққизинчи чақириқ СССР Олий Советининг иккинчи сессиясида қилинган доклад. **В. Ф. Гарбузов.** СССРнинг 1975 йилги давлат бюджети тўғрисида ҳамда СССРнинг 1973 йилги давлат бюджетининг ижроси ҳақида. Тўққизинчи чақириқ СССР Олий Советининг иккинчи сессиясида қилинган доклад. **Партия халқни янги зафарларга бошламоқда.** «Совет Ўзбекистони», 1974 йил 19 декабрь.

(«Экономическая газета»нинг 1975 йил 3-сони).

ТАРАДДУД

Қуйи Чирчиқ районн хўжаликлари шу кунларда кўкламга тайёргарликни қизитиб юбордилар.

Далага қатнаётган маҳаллий ўғитлар ташувчи трактор, арава ва машиналар кети узилмайди. Хўжалик омборларига минерал ўғитлар олиб келинмоқда, ариқ ва зовурлар тартибга келтирилиб, ерлар планировка қилинмоқда, карталар йириклаштирилмоқда, устахоналарда техника ремонти қизғин олиб борилмоқда.

Ленин орденли, машъал хўжалик «Ўзбекистон ССР беш йиллиги» совхози марказий ремонт устахонасида техникани кўкламга тайёрлаш ишлари уюшқоқлик билан олиб борилмоқда.

— Бу йил ҳам ҳар йилгидек техника ремонтига ўз вақтида киришдик,— дейди совхоз бош инженери Ж. Ҳайдаров,— январь ойи ичида хўжаликдаги мавжуд техниканинг асосий қисми ремонтдан чиқарилади. 20 февралгача эса барча механизмлар баҳорги дала ишларига тахт қилиб қўйилади. Хўжаликда ремонт ишлари белгиланган график асосида олиб борилмоқда. Ишчилар графикдан ўзиб ишламоқдалар. Масалан, декабрь ойида 12 ўрнига 15 комплект агрегат ва бошқа бирқанча механизмлар ремонт қилинди. Бу йил совхоз машина-трактор парки яна 10 та янги пахта териш машинаси, бир қанча сеялка, беда ўрадиган машина ва бошқа механизмлар ҳисобига кенгаяди.

Ҳозир ҳар бир звенода жадал суръатлар билан техника ремонт қилиняпти. Айниқса, Маҳмуд Хусанов, Худойберди Тўйчиев, Бойтемир Қуртмуллаев бошлиқ звеноларда техника ремонти яхши йўлга қўйилган. Бу звеноларда техниканинг асосий қисми сифатли ремонт қилинди.

Совхоз бош инженери Ж. Ҳайдаров — механизаторлар устози. Унинг жонбозлиги туфайли совхоз механизаторлари орасида рационализаторлик ҳаракати яхши йўлга қўйилган. Марказий ремонт устахонаси ишчилари таклифи билан сеялкалар конструкциясига ўзгартиш киритилди, сеялкалар 7—8 сантиметр оралиғида чигит ташлайдиган қилиб қайта созланди. Бу ҳар гектар майдонда 20—30 килограмм чигитни иқтисод қилишга имкон беради.

Шу кунларда совхоз марказий ремонт устахонаси ишчилари ўртасида социалистик мусобақа авж олган. Улар КПСС Марказий Комитетининг партияга, совет халқига Мурожаатидан руҳланган ҳолда ўз шахсий режаларини қайта кўриб чиқмоқдалар. Тажрибали ишчи Александр Минченко бошлиқ слесарлар бригадасининг илғор ишчиларидан Юра Ашуров, Абдуғани Тоғаев, электрослесарь Володя Степаненко ва бошқалар меҳнатда ўрнак бўлмоқдалар. Уларнинг ҳар бири кунлик нормани 130—150 процент қилиб бажармоқда.

Б. МАҲМУДОВ,
Ф. ИСАЕВ.

ЭРТАНГИ САБЗАВОТ УНИБ ЧИҚДИ

Тошкент области колхозлари ва совхозларининг парникларида эртанги сабзавот униб чиқди. Карам кўчатини кўчириб ўтказиш бошланди.

Ҳозир барча хўжаликлардаги парникларда помидор уруғи экилмоқда. Тез орада бақлажон, гаримдори, ош лавлаги уруғи экила бошланади.

Область сабзавоткорлари беш йилликнинг якунловчи йилида сабзавот, айниқса эртанги сабзавот етиштиришни анча кўпайтиришни белгилаганлар. Сабзавот 1300 гектар майдонда пленка остида етиштирилади. Бу ўтган йилдагига нисбатан қарийб учдан бир баравар кўп. Карамнинг серҳосил «Ташкентская», «Узбекистанская» навлари ва бошқа нав уруғлари айниқса кўп экилди. Карамнинг бу навлари ҳар гектар ердан 500—600 центнергача ҳосил беради.

Калинин, Оржоникидзе, Бўстонлиқ районларидаги ихтисослаштирилган хўжаликлар ҳам эртанги сабзавот уруғи экишга киришдилар.

(ЎзТАГ).

Бекобод районидаги 1-«Далварзин» совхозининг Бобохон Отахонов бошлиқ бригада пахтакорлари ўтган йили ҳар гектар ердан 50 центнердан «оқ олтин» етиштирган эдилар. Бу йил улар қўлга киритилган ана шу муваффақиятни мустаҳкамлаб, янги ҳосилга пухта замин яратмоқдалар. Экин майдонларини капитал планировка қилиш, далага маҳаллий ўғит ташиб чиқариш ишлари қизғин олиб борилмоқда. Суратда: бригада бошлиғи Б. Отахонов, илғор механизатор З. Нортоевлар.

Т. Маҳкамов фотоси.

БОШҚАРИШ СИСТЕМАСИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРАЙЛИК

Ўзбекистон ССР балиқ хўжалиги бошқармаси таркибида 2-механизациялашган кўчма колоннасининг ташкил этилиши билан Янгийўл районидаги пудратчи қурилиш-монтаж ташкилотлари сони 21 тага етди.

Бу фойдалими ёки йўқми? Масаланинг иқтисодий моҳиятини чуқур таҳлил қилиб кўрмаган айрим раҳбарлар бу муаммони ҳал этишда тўғри йўлдан чалғиб кетишлари мумкин. Чунки, бундай ташкилотларнинг кўпайиши билан қурилиш кўлами ҳам бекиёс қулоч ёяди, деган ҳаёлга бориш табиийдир.

2-механизациялашган кўчма колонна давлат зонал балиқчилик ҳавзасини қуриш мақсадида ташкил этилган. Қурилиш муддати уч йилга мўлжалланган бу объект учун уч миллион сўм маблағ ажратилган. Шубҳасиз, балиқчилик ҳавзаси жуда муҳим ва зарур объектдир. У балиқчилик хўжалигини фақат Ўзбекистондагина эмас, балки Ўрта Осиёдаги барча республикаларда ҳам ривожлантиришга хизмат қилиши керак.

Ўтган йили қурилиш ташкилоти механизация ёрдамида сунъий кўлларга дамбалар ўрнатиш, канал қазиш ишларини бажариб, жаъми 800 минг сўм маблағ ўзлаштириши лозим эди. Бироқ, 1974 йилда бу маблағнинг ярмидан кўпроғигина ўзлаштирилди, холос. Бунинг устига ўзлаштирилган маблағнинг кўпроқ қисми четдан таклиф этилган «Узглавводстрой»га қарашли Тошкент область сув қурилиши трестининг механизациялашган кўчма колоннаси коллективи улушига тушади. Бу ишда кўплаб беҳуда сарф-харажатлар қилиниб, бир неча ўн минг сўмлик зарар кўрилди.

— Бизга бириктириб қўйилган ер қазийдиган техника воситаларининг кўп қисми яроқсиз ҳолга келиб қолган,— дейди кўчма колонна бошлиғи Н. Лемешев.

Бошлиқнинг эътирози асосли. Ҳужжатларга кўра, мавжуд 13 та бульдозернинг тўққизтаси деярли бутунлай ишдан чиққан. Умуман, каттагина машина паркидаги техниканинг 70 проценти ишга яроқсиз ҳолда бекор турибди. Демак, балиқ хўжалиги бошқармаси ўзининг махсус кўчма колоннасини ташкил этаётиб, унинг дастлабки кунларданоқ муваффақиятли фаолият бошлаши хусусида етарли қайғурмаган.

Шу ерда ҳақли савол туғилади: янги қурилиш ташкилотини тузиб шошма-шошарликка йўл қўйилмадимикин? Уч йил давомида уч миллион сўмлик маблағни ўзлаштириш учун 126 кишидан иборат алоҳида коллектив тузиш шартмиди? Бу иқтисодий жиҳатдан мақсадга мувофиқми? Бизнингча бу— эҳтимолдан узоқ.

Бундан ўн йилча аввал ўрнатилган мавжуд қоидага кўра, йиллик қурилиш-монтаж ишлари ҳажми 1,2 миллион сўмдан ортиқ бўлгандагина мустақил қурилиш бошқармаси ташкил этилади. Янги тузилган кўчма колонна эса, балиқ ҳавзаси қурилишида 800 минг сўм маблағ ўзлаштириши керак эди. Бироқ, у ёқ-бу ёқдан тўғрилашиб, иш ҳажми бир миллион 57 минг сўмга етказилди. Шу жумладан, 300 минг сўмни область балиқ хўжаликлари учун кўприклар, турар-жойлар қуриш ва капитал ремонт ишларида ўзлаштирилиши мўлжалланган эди. Ҳолбуки, бу ишларни балиқ хўжалигининг ўзи ва «Узглавводстрой», қурилиш ҳамда қишлоқ қурилиш министрлигига қарашли ташкилотлар муваффақият билан уддалаб келмоқда эдилар. Кўчма колонна эса, йил давомида бор-йўғи 800 минг сўмликка яқин иш бажариб, барча қурилишни ўлда-жўлда қолдириб кетди.

Янги кўчма колонна жойлашган ерда бир қатор қурилиш ташкилотлари мавжуд. Масалан, Ўрта Осиё машина-синаш станцияси посёлкасида «Ташоблсельстрой» трестининг 5-механизациялашган кўчма колоннаси, Янги Михайловка қишлоғида ҳам шу трестнинг ихтисослаштирилган кўчма механизация колоннаси жойлашган. Уларга 1974 йил учун 2 миллион 611 минг ва 900 минг сўм маблағ ажратилган эди. Бу йил учун ҳам, тахминан, шунчалан маблағ ажратилган. Катта Ўзбек тракти ён бағрида эса, яна икки йирик қурилиш ташкилоти — «Ташоблколхозстрой» трестининг қурилиш-монтаж бошқармаси, «Узколхозспецстрой»нинг 22-колхозлараро ихтисослаштирилган механизациялашган кўчма колоннаси бор. Районда Ўзбекистон ССР Қурилиш министрлигининг олтинчи трестига қарашли тўртта қурилиш ташкилоти мавжуд. «Узглавводстрой» ҳамда мелиорация ва сув хўжалиги министрлигига қарашли қурилиш-монтаж ташкилотлари кўп вақтлардан бери актив фаолият кўрсатмоқда.

Қурилаётган балиқчилик ҳавзасини махсус ихтисослаштиришни талаб этадиган мураккаб объект, деб бўлмайди. Бу қурилишни бетончилар, ғишт терувчилар, сувоқчилар каби мутахассис кадрлар ва техника воситаларига эга бўлган ҳар қандай қурилиш ташкилоти осонгина эплай олади. Объектнинг гидротехник қисмини сув хўжалиги қурилишлари билан шуғулланаётган бақувват ташкилотларга, хўжалик маркази ҳамда турар-жой посёлкаси қурилишини эса, қурилиш министрлиги системасидаги механизациялашган кўчма колонналарга топширилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди. Чунки шундай қилинса, рентабелсиз ишлаётган кам қувватли майда пудратчи ташкилотлар кўпайиб кетмасди.

Бу муаммо Хоразм областида оқилона ҳал қилинган. У ердаги балиқ-сув хўжалиги қурилиши «Узглавводстрой»га қарашли «Харезмсовхозводстрой» трестига топширилди. Трест коллективи смета бўйича нархи уч миллион сўм бўлган бу қурилишни уч йилда эмас, балки икки йилдан ҳам озроқ муддат ичида фойдаланишга топширишга улгурди. Балиқ хўжалиги бошқармаси бу оқилона тадбирдан ибрат олиб, янги пудратчи ташкилот тузиб ўтирмай, балиқчилик хўжалиги ҳавзасини кўп йиллардан бери бой тажриба орттирган коллектив зиммасига юклаши лозим эди. Афсуски, бундай қилинмади.

Областда майда қурилиш ва монтаж ташкилотлари тузиш борасида шошма-шошарликка йўл қўйилаётганига яна кўплаб мисоллар келтириш мумкин. Тажриба шуни кўрсатмоқдаки, бир шаҳар ёки районнинг ўзида бир хилдаги қурилиш-монтаж ишларини бажарадиган майда пудратчи ташкилотларни кўпайтириш фойда ўрнига катта зарар келтиради. Чунки, майда ташкилотлар қурилишда индустриал методларни кенг қўллаш, моддий-техника ресурсларидан рационал фойдаланиш имкониятларига эга эмаслар. Шу сабабли улар қурилиш таннархини арзонлаштира олмайдилар, мунтазам рентабелсиз ишлайдилар. Бундан ташқари, эндигина вужудга келган ҳар қандай ташкилот ўзининг мустақил базасига эга бўлишга, ўз мавқеини мумкин қадар тезроқ тиклаб олишга ҳаракат қилади. Бу эса, кадрлар қўнимсизлигини кучайтиради, бир ташкилотдан иккинчи бир ташкилотга кўчиб юришнинг авж олишига сабаб бўлади.

Ана шундай ҳаётий ҳақиқатнинг мавжуд эканлигига қарамай, янги майда ташкилотларни тузиш ҳамон давом этиб келмоқда. Масалан, яқин вақтларгача ҳам буюртмачи ролини ўйнаб келган республика озиқ-овқат саноати министрлиги Халқобод посёлкасида 256 кишилик штат билан 1,5 миллион сўмлик иш бажарадиган хўжалик ҳисобидаги янги қурилиш участкасини тузди. Шу посёлкада эса, «Ташоблсельстрой» трестининг 2-механизациялашган кўчма колоннаси шу хилда ва шу ҳажмдаги қурилиш-монтаж ишларини амалга оширмоқда. У ерда ҳам, бу ерда ҳам бир хил характердаги ва бир мақсадга хизмат қилувчи объектлар тикланмоқда. Агар капитал қурилиш программасини муваффақиятли бажаришни назарда тутиб, ҳар иккала объект қурилиши 2-механизациялашган кўчма колонна коллективига топширилиб, унинг қувватини бироз ошириш чораси кўрилганда фойдадан холи бўлмасди.

— Биз хўжалик ҳисобидаги участкани мажбур бўлганимиздан туздик,— дейишади озиқ-овқат саноати министрлиги капитал қурилиш бўлими ходимлари.— Халқобод посёлкасини қуриш мақсадида тузилган 2-механизациялашган кўчма колонна фаолият бошлагандан бери бирор марта ҳам йиллик планини бажара олмаган. Аграр-саноат бирлашмаси қурилиши эса чўзилиб кетаётир.

Капитал қурилиш бўлими ходимлари келтирган бу далилларни ҳисобга олмаслик мумкин эмас. Зотан, «Ташоблсельстрой» тресты номигагина хўжалик реформасини амалга ошираётган ташкилот ҳисобланади. Бу ҳақиқатни Халқобод механизациялашган кўчма колоннасининг қолоқ ташкилотга айланиб қолиб, муҳим қурилиш объектларини норматив қурилиш муддатларини икки баравар чўзиб юбораётганидан ҳам билса бўлади.

Ихтисослаштиришнинг тармоқ принциплари қўпол равишда бузилаётгани Янгийўл райони мисолида яққол кўриниб турибди. Қурилиш самарадорлигини оширишнинг бирдан бир тўғри йўли — майда, рентабелсиз ташкилотларни тугатиш, бошқаришни марказлаштириш ва пудратчи ташкилотларни йириклаштириб, уларнинг қувватларини оширишдир.

И. АХМЕТОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг штатсиз мухбири.

КЎКОРОЛ ШУНҚОРЛАРИ

Кўкорол дашти ўзлаштирила бошланганига ҳали кўп бўлгани йўқ. Лекин, қисқа давр ичида юзлаб гектар майдон экин оборотига киритилди.

«Кўкорол» совхози экинзорлари ҳам янги ўзлаштирилган ерлардан ташкил топган бўлиб, пахтачиликка ихтисослашган. Хўжалик йилдан-йилга қаддини ростлаб бораяпти. Бу ерда ҳосилдорликни ошириш, ернинг мелиоратив ҳолатини яхшилаш, бўз ерларни ўзлаштириш ишлари комплекс усулда ташкил этилган.

Сервар Искандаров бошлиқ ўттиз хўжалик 1963 йили қалб даъвати билан чўлни бўстон қилиш ниятида Андижон областидан Кўкорол массивига келган эди. Пахтачиликда суяги қотган бу азаматлар дастлаб ер тўлаларда яшашди. Баъзилар чўлнинг важоҳатини кўриб, ташвишланиб қолди. Ўшанда механизатор Болабек Мақсудов Сервар аканинг ҳамқишлоқларига айтган гапларини ҳозир ҳам яхши эслайди:

— Олдингда улуғ мақсад турса, меҳнат қилишнинг ўзи роҳат. Чумолининг уйига шабнам ҳам тошқин келтирар экан. Меҳнатдан қочганларга жавобимиз шу, лекин биз шу чўлни ўзлаштиргани келганмиз, ўз ниятимизга албатта эришамиз. Узоқ йўл ҳам биринчи қадамдан бошланади. Йўлга чиқдингми, орқага қайтма.

Биргалашиб қилинган меҳнат яхши натижа берди. Бундан ўн йил олдинги ер тўлалар ўрнида замонавий посёлка вужудга келди. Пахтакорлар учун ғиштдан шинам уйлар қуриб берилди. Электр чироғи кўча ва хонадонларни нурафшон этяпти. Кўчалар асфальтланган.

Совхознинг Сервар Искандаров бошлиқ 3-бўлим пахтакорлари ўтган йили давлатга 830 тонна ўрнига 1200 тонна «оқ олтин» сотдилар. Бўлим бўйича ҳосилдорлик бир йилда гектар бошига 8 центнерга ошди. Ҳамза Иззатов, Асатулла Отабоев, Тўйчи Эминов ўртоқлар бошлиқ бригадалар бу муваффақиятта айниқса катта ҳисса қўшдилар.

Болабек Мақсудов, Мухитбек Сулаймонов, Миркомил Эшонқулов, Анорбой Каримов каби илғор механизаторлар етиштирилган ҳосилни йиғиб-териб олишда намуна кўрсатдилар. Уларнинг ҳар бири «пўлат этак»лардан мавсумда 150—200 тоннадан пахта тўкди. Бўлим пахтакорлари ўн икки иш кунида планни, йигирма иш кунида зиммага олинган социалистик мажбуриятни бажардилар. Ҳосилнинг ҳаммаси механизмлар ёрдамида териб олинди

Бўлим ишчилари тўққизинчи беш йилликнинг якунловчи йилида ҳосилдорликни гектар бошига 31 центнерга етказиш мажбуриятини қабул қилишди. Кўзланган маррани эгаллаш учун пухта замин ҳозирланяпти. Барча экин майдонлари 35—40 сантиметр чуқурликда шудгор қилинди. Ҳар гектар ер ҳисобига ўн тоннадан маҳаллий ўғит тайёрланди.

— Янги йилда янги марраларни кўзлаяпмиз, — дейди Меҳнат Қизил Байроқ орденли Сервар Искандаров, — беш йилликнинг якунловчи йилида бўз ерларда ҳосилдорликни гектар бошига олти центнердан оширамиз.

Х. ТУРАЕВ.
Бўка райони.

Пойтахтимизнинг Қорақамиш массиви тобора кенгайиб, чирой очиб бормоқда. Суратда: массивдаги янги турар-жой бинолари.

М. Нуриддинов фотоси.

КЎРГАЗМАЛИ АГИТАЦИЯ

Безатувчи рассомлар Тошкент тўқимачилик комбинатининг ип йигирувчилари ва тўқувчилари билан бирга ҳар куни меҳнат вахтасида турмоқдалар. Улар тўқимачиларни меҳнатда янги муваффақиятларга даъват этувчи, энг яхши меҳнат коллективларининг тажрибасини оммалаштирувчи плакатларни, ишлаб чиқариш пешқадамларининг портретларини, социалистик мусобақа якунларини чиқариб, ёзиб қўйиш учун чиройли шчитлар яратдилар.

Социалистик мусобақада кўргазмали агитация воситаларидан моҳирлик билан фойдаланганлиги учун Тошкент тўқимачилик комбинати Ўзбекистон ССР ва Ўзбекистон Компартияси ташкил этилганлигининг 50 йиллигига бағишланган республика кўригида ғолиб деб топилди. Тўқимачилик комбинати билан бирга конкурсда республиканинг яна 21 ишлаб чиқариш коллективи биринчи даражали диплом олди.

Кўрик-конкурсда муваффақиятларга эришган илғор коллективларнинг тажрибасини ўрганиш учун безатувчи рассомларнинг республика семинарини ўтказишга қарор қилинди.

(ЎзТАГ).

Янги шеърлар

ШЕЪРИЯТ

Бобом Навоийнинг шеър гулшанида,
Кезиб дил яйрайди — битмас хазина.
Меҳригиёси бор нафосат тожин,
Мисралар завқ берар зинама-зина.
Банд этди вужудим буюк шеърият,
Асрлар ўтса ҳам суюк шеърият.
Ҳофиз лирикаси, Ҳайём ғазали,
Машраб таронаси янграйди ҳамон.
Фурқат ва Муқимий дил розин тинглар,
Шеърда ишқи тушган бу аҳди замон.
Эзгу орзуларга эшик шеърият,
Не-не улуғликка бешик шеърият.
Ҳамза юрагидан вулқон мисоли,
Отилиб чиққанда оташ сатрлар.
«Яша шўро»сига жўр бўлди элда
Ватан ишқи билан ёнган ботирлар.
Сендан қувват олди мардлар, шеърият,
Чекинди тубанлик — дардлар, шеърият.
Бугун ҳар хонада, ҳар эзгу дилда,
Меҳмондай эъзозли Ҳамид Олимжон.
Ғафур Ғулом шеъри янграган ерда,
Бахтиёр, мунаввар турмуш намоён.
Аҳли донишларнинг ўзи шеърият,
Мангуликнинг ноёб сўзи шеърият.
Асрлар юкини елкага ортиб,
Авлодлар нафасин олиб келолган,
Душманлар қалбига ларзалар солиб,
Курашларда доим ғолиб келолган.
Улуғ сеҳринг бордир сенинг, шеърият,
Буюк меҳринг бордир сенинг, шеърият.
Мен ҳам шеър гулшанин бир мухлисиман,
Шеърдан руҳ оламан, қалб уйим обод.
Эзгу мақсад сари дадил бораман,
Умрим сайқалидир, шеър завқли ижод.
Мангу сеҳрлади гўё шеърият,
Кўнглим осмонига зиё шеърият.
Бор бўлсин шеърият — гўзал туйғулар,
Беғубор ҳисларнинг мунис дояси.
Сарҳадсиз шодонлик, куй-қўшиқ янграр,
Қўшиқда мужассам даврим ғояси.
Ҳилқатда юрмагай ғолиб шеърият,
Ҳамиша шиддаткор, ғолиб шеърият.

Файзулла ЗИЁДУЛЛАЕВ,

ЗИҚНА БИЛАН БАҲНА ҚИССАСИ

Бепоён кенгликлар товланар мовий,
Ҳавода чарх урар бир гала турна.
Соҳилда атиги топдим изларин.
Самовий жимликка ғарб Ўрганч-арна
Уни қўмсаб келдим, елдим, югурдим,
Соҳилда атиги топдим изларин.
Табаррук изларини кўзимга сурдим,
Излардан ахтардим пинҳон ҳисларни.
Ғаройиб ун чиқди ногоҳ излардан:
— Эй, ғофил, кимса, қўй, бўлма таманно.
Уринма, воз кечгил ўжар ҳислардан,
Бу борада тутқич бермас ул барно.
Ўта кетган хасис, ашаддий зиқна,
Ситамкор бўлишар шундай барнолар...
Нетай, ситамкорга баҳнаман, баҳна,
Ҳавода чарх урар хорғин турналар
Учар ҳисларим,
Ўжар ҳисларим.

Раҳим БЕКНИЁЗ.

СПОРТ

СПАРТАКИАДА ОЛДИДАН

Бу йил бўлиб ўтадиган СССР халқлари VI спартакиадаси мамлакат спортчилари ҳаётидаги катта воқеадир. Спартакиаданинг бокс мусоабқалари Тошкентда март ойида бўлади.

Ўзбекистон спортчиларининг улкан анжуманга яхши тайёргарлик кўришларини таъминлаш мақсадида ҳозир одатдагидек Ўзбекистоннинг анъанавий XVII спартакиадасига старт берилди.

Кеча Навоий шаҳрида боксчилар турнири бошланди. Қолган турлар бўйича барча область марказларида, шунингдек Чирчиқ, Бекобод шаҳарлари ва Пискент районида мусобақалар бўлиб ўтади. Тошкент шаҳрида эса олти спорт тури вакиллари — енгил атлетикачилар, гимнастикачилар, стенддан ўқ отувчилар, қиличбоз ва бешкурашчилар куч синашадилар. Спартакиада ғолиблари 20 майда маълум бўлади.

ХАЛҚАРО УЧРАШУВЛАР

Ироқда ЦСКА футболчилари сўнгги учрашувни Ироқ Қуролли Кучлари командаси билан ўтказиб, йирик ҳисоб билан ғолиб чиқдилар. Москвалик армиячиларнинг яққол устунлигида ўтган бу матчда 6:1 ҳисоби қайд этилди.

СССР терма командаси футболчилари эса ҳозир Югославияда меҳмон бўлиб турибдилар. Улар Мостар шаҳрида мамлакатимиз футбол ишқибозларига яхши таниш бўлган маҳаллий «Вележ» командаси билан учрашдилар. Кескин вазиятларга бой бу учрашувдаги ягона тўпни 83-минутда югославиялик футболчилар дарвозасига Олег Блохин киритди.

„ДРАМАТИК ЛАВҲАЛАР“ ҲАҚИДА

Филология фанлари доктори, профессор Бердали Имомов ўзбек совет драматургияси соҳасида кўп йиллардан буён илмий-тадқиқот ишларини олиб боряпти. Олимнинг «Ҳаёт ва драматик конфликт», «Ҳаёт ва ижод», «Замон хизматида», «Юксалиш йўлида», «Драматургик лавҳалар» каби монографлари айна шу мавзуга бағишланган. Бу асарларда драмашунослигимизнинг айрим проблемалари илмий-ижодий равишда ечиб берилган. Бу жиҳатдан олимнинг «Драматургик лавҳалар» асари муҳим аҳамиятга эгадир. Асарда асосан традиция ва новаторлик масалалари тўғрисида фикр юритилади.

Жумладан, комедияда ижобий қаҳрамон проблемаси ҳақида муҳим фикрлар айтилади. Тадқиқотчилигимизда бу хусусда кўпдан бери қизғин баҳс ҳукм суриб келяпти. Драматургия ва театр танқидчилиги масалаларига оид мақола ва монографияларда, комедияда ижобий қаҳрамон бўлиши шарт, деган фикр ҳимоя қилинади, ижобий образлар асар марказига қўйилмаган пьесалар ноҳақ равишда қабул қилинмайди. Ваҳоланки, комедиянинг бош қаҳрамони сатирик шахс бўлиб, автор мақсади шу шахс устидан кулиш, унинг кирдикорларини кулги орқали фош этишдир. Ижобий қаҳрамон сатирадан шу мақсадга қанчалик зарурлигига қараб ўрин олади. Комедияда ижобий қаҳрамон кўп ҳолларда иккинчи даражали персонаж сифатида келиб, сатирик шахс иллатларини кулгили ситуацияларда фош этишга хизмат қилади. «Драматургик лавҳалар»да бу масала Абдулла Қаҳҳор комедияларининг анализида ёритилади, бу масалада танқидчилигимизда мавжуд бўлган хатоликлар танқид этилади.

Шу жиҳатдан айниқса «Сўнгги нусхалар» (Абдулла Қаҳҳор) комедиясининг танқидчиларига билдирилган муносабат характерли. Маълумки, баъзи мунаққидлар бу асарда салбий шахслар биринчи планга қўйилганлигини жиддий нуқсон, деб жар солгандилар. Бунда улар ҳақли эмасдилар, албатта. Чунки, комедиограф порахўрни фош этмоқчи, ундан аччиқ кулмоқчи. Шу ниятни юзага чиқариш учун порахўр образини биринчи планга қўйиб, автор ижобий қаҳрамондан уни ва шерикларини фош қилишда ёрдамчи восита сифатида фойдаланади. Бу ҳол кузатилган мақсадга, сатирик комедия специфкасига жуда мос. Шунинг учун ҳам унда сатирик тасвир асосий ўринни эгаллаган.

Тақриз қилинаётган мақолалар тўпламининг шундай характеридаги хислатларидан яна бири сценарий ва фильм масаласида билдирилган муносабатда кўринади. Тўпламда кўрсатилганидек, бадиий сценарийни экранга чиқмагунча тугалланган бўла олмайди, деб камситиш, кинодраматургиянинг мустақил жанрлигини тан олмаслик ҳоллари кино ижодкорлиги ва танқидчилигида мавжуд. Ўзбек совет адабиёти программаси, тарихи ва очеркларида проза, поэзия ва драматургия даврлар бўйича алоҳида-алоҳида олиниб обзор қилинган ҳолда, кинодраматургия тўғрисида эса лом-мим дейилмаслиги кишини ажаблантиради. Бу ҳол адабиётшуносларимиз бу жанрни эътироф этмаётганидан эмасмикин? Ваҳоланки, бадиий фильм асосини сценарий ташкил қилади. Фильмнинг муваффақиятли чиқиши аввало сценарийга боғлиқ. Ҳар қандай бадиий асарда бўлганидек, сценарийда ҳам ёзувчи кинематография хусусиятлари асосида инсон образини яратади. Бу, унинг санъаткор сифатидаги бурчи ва вазифасидир. Сценарист ўз асарида кишиларнинг реалистик образини ёрқин чизиб бермаган бўлса, унинг чаласини режиссёр, оператор ўз таланти билан тўлдириши жуда қийин. Сценарий адабиётимизнинг ўзига хос, мустақил ва ёш жанридир. Бироқ, бу жанрга кейинги вақтларгача етарли эътибор берилмай келинди. Кўп ҳолларда сценарий камситилиб, унинг фильмни юзага келтиришда тутган ўрни керагича белгилаб берилмади. Бадиий сценарийлар фақат «Искусство кино» журналидагина босилиб, адабий журнал саҳифаларидан ўрин олмади. Китоб ҳолида камдан-кам нашр этилди. Сценарий тўпламларини кинематографияга хос талаблардан ташқари пьеса, повесть сингари бадиий асарлар тарзида таҳлил этиш мумкин.

«Драматургик лавҳалар»даги «Сценарий, замон ва маҳорат» мақоласи ана шу жиҳатдан ҳам эътиборли. Бунда кинодраматургия янги, мустақил, бошқа адабий жанрлар билан тенг ҳуқуқли жанрлиги илмий-ижобий исботланади.

Китобда Ҳамид Олимжон, Абдулла Қаҳҳор ва Уйғуннинг драматурглик маҳоратини ижобий такомилда, давр адабий ҳаёти билан узвий боғлиқ ҳолда очиб берилади. Шунингдек, М. Горький ва ўзбек драматургияси, сценарий, фильм ва замон масалаларини ҳам айрим асарлар анализида, традиция ва новаторликка хос белгиларда равшанлаштиради.

«Драматик лавҳалар»да адабий-ижодий ҳодисалар анча муфассал ёритилади. Масалан, Ҳамид Олимжон драматургияси Б. Имомовнинг «Ҳамид Олимжон — драматург» деб номланган мақоласида кенг, атрофлича ёритилган. Бу ишни атоқли санъаткор ижодининг муҳим бир қирраси тўғрисида яратилган мустақил ва яхлит тадқиқот дейиш мумкин.

Адабиётимизнинг кейинги йиллар тараққиётида турли янгича ижодий шакллар, изланишлар рўй беряпти. Мана шундай ҳодисалардан бири драматургиямизда диалогия иккилик шаклининг пайдо бўлишидир. Автор бу масалани ҳам биринчилардан бўлиб кўтариб чиқади ва уни Уйғуннинг икки асари — «Ҳуррият» билан «Парвоз» мисолларида бошқа жанр намуналарига боғлаб, таҳлил этади. Бу ижодий шаклнинг хусусиятлари, жанрий белгиларини изоҳлайди.

«М. Горький драматургияси ва Ўзбекистон» сарлавҳали мақолада мавзуга доир, адабий алоқаларни кўрсатувчи қизиқарли кузатишлар, ижодий фактлар мавжуд. Бироқ, Горький традицияси кенгроқ ва ишонарлироқ очилса янада яхши бўларди.

«Драматургик лавҳалар» драматургия ва кинодраматургия муаммоларининг назарий-практик тадқиқидир. Авторнинг бу соҳадаги узоқ йиллик илмий-ижодий изланишлари, ўйлари ўз самарасини берган. Унинг адабий процессимиздаги роли шубҳасиз муҳимдир.

Баҳодир ҒУЛОМОВ.

Редактор А. ИСМОИЛОВ.

КАТТА МУВАФФАҚИЯТ

ЛОНДОН, 20 январь. (ТАСС). Буюк Британия Коммунистик партияси Шотландия ташкилотининг ташаббусига биноан марксизм-ленинизм ғояларини кенг тарқатиш ва Компартия сафларига янги аъзоларни жалб этиш мақсадида уюштирилган тўрт кунлик фестиваль Глазгода катта муваффақият билан ўтди.

Халқаро коммунистик ва ишчилар ҳаракати проблемалари юзасидан ўтказилган мунозараларда юзлаб ишчи, хизматчи, касаба союз арбоблари, студентлар, зиёлиларнинг вакиллари иштирок этишди. Фестиваль чоғида кинофильмлар кўриги бўлди, шунингдек ҳаваскор артистлар ижросида концертлар қўйиб берилди.

ГДР ПОЙТАХТИ АҲОЛИСИ УЧУН

БЕРЛИН, 20 январь. (ТАСС). Германия Демократик Республикаси пойтахтининг аҳолиси беш йилликнинг якунловчи йилида бултургига нисбатан 900 та кўп—7800 та янги квартира олади. Берлиндаги ёшлар учун 11 та мактаб биноси, 14 та гимнастика зали ва 11 та болалар боғча ва яслилари қуриб берилади.

Берлиннинг янги бинолар қурилаётган районларида аҳоли таъминотини яхшилаш мақсадларида умумий саҳни 3500 квадрат метр келадиган тўртта савдо маркази барпо этиш мўлжалланади.

Германия Демократик Республикаси пойтахтининг иқтисодий ва ижтимоий ривожланиши учун бу йил ҳаммаси бўлиб 2.297,8 миллион марка—ўтган йилдагига нисбатан қарийб 211 миллион марка кўпроқ маблағ ажратилади.

СОЛДА ОКЕАН БЎЙЛАБ

БРЮССЕЛЬ, 20 январь. (ТАСС). Бельгиялик Альфонс Орлеманс билан унинг икки дўсти Атлантика океани орқали солда қилган саёҳат 81 кун давом этди. Марокашнинг Сафи шаҳридан саёҳатга отланган довюрак денгизчилар Тринидаднинг Портоф-Спейн шаҳрига етиб келдилар. Океан сувларининг қай даражада ифлосланишини тадқиқ этиш экспедициянинг вазифаларидан бири эди.

ЁВВОЙИ ФИЛЛАРГА ҚАРШИ КУРАШ

ДЕҲЛИ, 20 январь. (ТАСС). Ҳиндистондаги Ғарбий Бенгал штатининг маъмурлари кейинги вақтда ёввойи филларга қарши кураш операцияларини ўтказмоқдалар. Ёввойи филлар вақти-вақти билан аҳоли пунктларига ва қишлоқ хўжалиги экинлари ўсадиган далаларга ҳужум қилиб, ҳаммаёқни пайҳон этиб кетмоқдалар. 1973 йилда 14 киши, бултур эса 19 киши филларнинг ҳужуми натижасида қурбон бўлди. 1974 йилда штатнинг шимолий районларида филлар қишлоқ аҳолисининг 250 дан зиёд уйини бузиб ташлади. Маъмурлар чақирилмаган меҳмонларнинг ҳужумидан далада ишлаётган кишиларнинг ҳаётини сақлаб қолиш учун полиция ва армия бўлинмаларини ёрдамга чақиришга мажбур бўлдилар. Ҳозир штат маъмурлари ёрдам сўраб Бутанга мурожаат қилдилар. Бутаннинг территорияси ёввойи филларнинг маконлари бор бўлган ўрмонлар билан туташиб кетади. Ёввойи филлар яшайдиган жойларни ва қутирган бу жониворлар ўтадиган асосий йўлларни аниқлаш керак бўлиб қолди.

ДУНЁ ОВОЗИ

чет эл хабарлари

АҚШда ЯШАШ ОҒИР

Францияда чиқадиган «Франс-нувель» ҳафталиги ўзининг АҚШдаги янги махсус мухбири Морес Голдрингни биринчи мақоласини босиб чиқарди. «Новост» матбуот агентлиги айрим қисқартиришлар билан уни ўқувчилар диққатига ҳавола қилмоқда.

Нью-Йоркдан олинадиган дастлабки таассурот ҳар хил. Лекин шунга қарамай бу ерда аввало киши ўз ҳаёти учун ваҳимада яшаши тезда кўзга ташланади. Машҳур актёр Чарльз Бронсон шу кунларда «Ўлимни — истайман» кинолентаси орқали жамоатчилик орасида катта шуҳрат қозонди. Безорилар фильм қаҳрамонининг хотини ва қизини зўрлик билан номусига тегишади. Хотини ўлади, қизи эса телба бўлиб қолади. Қаҳрамон ўз рақибларидан яккама-якка ўч олишга қарор қилади. Ўртаҳол америкалик ғанимлардан ўч олиш учун кечалари йўлга чиқади. Бебошликдан қаттиқ ҳаяжонга тушган томошабинлар эса навбатдаги ўч олишни қизғин қарши оладилар.

Манхэттен: олди тўсилган квартиралар. Бинога кираверишда ёлланган қоровул фамилиянгизни сўрайди. Чунки у кимнинг ҳузурига келганлигингиз ҳақида телефон орқали маълум қилиши лозим. Турган гапки, у қуролланган. Оддий полициячи эса университет шаҳарчаларида патруллик қилади. АҚШга янги келганлар қадамбақадам огоҳлантирилади: уйдан чиқиб кетаётганингизда сигнализация мосламаларини созлаб қўйишни унутманг, хавфли кварталларга ўтиб қолганда, бангиларни кўрганингизда, қоронғулик тушганда, тонг отаётганда, кеч қолиб кетганингизда машиналар ойнасини зич ёпинг, Марказий истироҳат боғида ёлғиз сайр этманг. Одамлар гавжум жойларда юринг. Гарлемга борманг. Бегона киши билан лифтга чиқманг. Ҳатто «оқ танлилар» квартали чеккаларида ҳам, яшил тинч хиёбонларда ҳам болалар ўз велосипедларини махсус занжир билан қулфлаб қўйишга одатланишган. Кечқурунлари метронинг биринчи уч вагонида юриш илтимос қилинади. Негаки, полиция бу ердаги аҳволни осонгина кузата олади.

Албатта, буларнинг ҳаммаси маълум даражада миш-мишларнинг натижасидир. Кечалари кўпгина Нью-Йорк кварталларини айланиб, беҳавотир томоша қилиш мумкин. Лекин турли хил босқинчиликларни эшитавериб, уйингиз эшигини қулфлаб юришга одатланасиз, оддий кунларда ҳиёбон ва йўлкалар бўм-бўш бўлган бир пайтда марказий истироҳат паркига бормайсиз, катта ўғлингиз ўз вақтида уйга қайтмагунча кечалари ухлолмайсиз, кўчакуйларда эса болалар қўлидан маҳкам ушлаб юришга мажбур бўласиз.

Америкада кўпчиликни ташвишга соладиган бошқа иккинчи масала бу инфилациядир. Президент иқтисодчиларни, касаба союз лидерлари ва ишбилармон корчалонларни таклиф этиб, матбуот конференциялар ўтказмоқда, суҳбатлар қурмоқда. Бундай йиғилишларда инфляцияга қарши курашнинг турли хил лойиҳалари кўриб чиқилмоқда. Лекин кўпчилик америкаликлар бу масалани яқин йиллар ичида ҳал этилишига ишонқирашмайди. Ўзаро суҳбатларда нарх-навонинг ошиши, ишсизлик ташвиши сезилиб қолади. Магазинларда хизматчилар иш кунини маҳсулотлар нархини алмаштиришдан бошлайдилар. Шунга қарамай, аҳолини экономикани «стабиллаш» мақсадида янги-янги садақа беришга чақирадилар.

Кунларнинг бирида мен 62 ёшли киши билан тунни бирга ўтказдим. У АҚШга уруш тугагандан кейин келган экан. 15 йил мамлакат фаровонлиги йўлида меҳнат қилган. Икки фирманинг бирлашиши натижасида у ишсиз бўлиб қолди. Бундан у қайғурмайди. Фақатгина бекорчиликдан хижолатда. Унинг акаси коммерсия фирмасида бўлим мудири. Суҳбатдошимнинг гап-сўзига қараганда укасини бадавлат экан деб ўйлаш мумкин. Лекин у дам олиш нима-ю, меҳнат отпускаси нима мутлақо билмайди. Шунга қарамай, шинамгина квартирага эга, уч телевизори бор. Фақат машинаси йўқ, холос. Нью-Йоркда эса машина йўқлик нишонаси.

Иккинчи танишим — Гарри — жажжигина ремонт устахонасининг хўжайини. У бир ўзи ишлайди. Уй-жойи ҳам башанг. Бу йил у (кўп йиллар мобайнида!) тўрт кун дам олишни лозим топди. Бу кишилар камбағал эмаслар, улар Нью-Йоркнинг социал ёрдам олувчи миллионлаб аҳолиси сафига киритилмайдилар. Лекин доимо ҳавф-хатарда яшайдилар. Улар камбағал ҳам, бой ҳам эмаслар, фақат ҳасталикдан, ишсизликдан чўчийдилар.

Шунга қарамай, бундай кишилар америкача ҳаёт тарзини кўкларга кўтариб мақташади. «Сен Америкада дунёга келдинг ва сен Президент бўлишинг мумкин», — дейди 62 яшар ишсиз киши жиянини эркалатиб, бошини силар экан...

АҚШда яшаш оғир.

Морес ГОЛДРИНГ,
франциялик журналист,
(«Франс нувель» — АПН).

Реклама ва эълонлар

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

БИРИНЧИ ПРОГРАММА. 10.00 — МОСКВА. 18.00 — ТОШКЕНТ. 18.10 —«Қизил галустук». 18.40 — **«Ахборот».** 19.00 — Миллионлар ленинча университети. 19.15 — **Тўққизинчи студия** (Москва). 20.00 — Ёзувчилар давра столи атрофида. 20.30 — **«Ахборот».** 20.50— Концерт. 21.30 — **«Вақт».** 22.00 **Хоккей:** «Химик» — ЦСКА. **ИККИНЧИ ПРОГРАММА.** 11.25 — ТОШКЕНТ. 11.30 — Ўқув кўрсатуви. 18.00 — МОСКВА. 18.30 — Буратино кўргазмаси. 19.00 — Янгиликлар. 19.15 — Спорт кўрсатуви (Тошкент). 20.00 — Концерт. 20.40 —«Қўшнилар». 21.30— ТОШКЕНТ. 22.00 — Мусобақа, тажриба, ташаббус. 22.30 — **Турналар учмоқда** (бадиий фильм). **УЧИНЧИ ПРОГРАММА.** 19.25 — ТОШКЕНТ. 19.30 —Ўқув кўрсатуви. 20.50 —Фильм-концерт. 21.10 —Тошкент янгиликлари. 21.25 — Якунловчи йил вахтасида 21.50 — **Бу ер бизнинг уй** (бадиий фильмнинг 2-серияси).

ТЕАТР

ҲАМЗА НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ АКАДЕМИК ДРАМА ТЕАТРИДА — 22, 23/I да **Кўрмайин босдим тиканни,** 24/I да **Олтин девор,** 25/I-да **Самандар.**

МУҚИМИЙ НОМЛИ ЎЗБЕК ДАВЛАТ МУЗИКАЛИ ТЕАТРИДА — 22/I да **Ҳижрон,** 23/I да **Олифта,** 24/I да **Нурхон,** 25/I да **Хонума хоним.**

ЎЗБЕК ДАВЛАТ «ЁШ ГВАРДИЯ» ДРАМА ТЕАТРИДА — 22/I да **Нон, қон, инсон** (19.00), 23/I да **Биринчи бўса** (19.00), 24/I да **Ташвишланманг онажон** (19.00).

КИНО

Севишганлар қиссаси — САНЪАТ САРОЙИ (13.45, 16.15, 19.45), «ЧАЙКА» (кундуз ва кечқурун).

Полициячи бўлган эди — «ҚОЗОҒИСТОН», «ЎЗБЕКИСТОН», НАВОИЙ номли, «ВОСТОК», «ТОШКЕНТ СОВЕТИНИНГ 50 ЙИЛЛИГИ», «НУКУС» (кундуз ва кечқурун), САНЪАТ САРОЙИ (10.15, 12.00, 21.15), «БИЛИМЛАР УЙИ» (13.00, 15.00, 17.00), «ДРУЖБА» (тоқ соатларда). «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (жуфт соатларда).

Филлар — менинг дўстларим— «ҚОЗОҒИСТОН» (15.00, 16.00, 20.00).

Есения — «ВОСТОК» (18.30, 21.00).

Маккеннининг олтинлари — «МОСКВА» (14.30, 17.00, 21.00).

Авлодлар нидоси — «ДРУЖБА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳаводаги саргузаштлар — «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

КОЛХОЗ РАҲБАРЛАРИ, КОЛХОЗЧИЛАР, ИШЧИЛАР, СОВХОЗ ХИЗМАТЧИЛАРИ ВА ГРАЖДАНЛАР ДИҚҚАТИГА!

Курган шаҳрининг область марказида 520 ўринли, усти ёпилган янги

КОЛХОЗ БОЗОРИ
ОЧИЛДИ

Бозорда қишлоқ хўжалик маҳсулотлари билан савдо қилиш учун ҳамма шароитлар яратилган. Кўп миқдорда яхши жиҳозланган савдо ўринлари бор.

Бозорда — иссиқ омборлар, сақлаш хоналари, холодильниклар, тарозулар, санитария кийимлари, савдо инвентарлари савдо қилувчилар хизматига шай.

Шунингдек, бозорда савдо хизмати бюроси ишлайди ва саноат моллари савдоси ташкил қилинган.

ЯНГИ КОЛХОЗ БОЗОРИГА МАРҲАМАТ ҚИЛИНГ!

Адрес: Курган шаҳри, Куйбишев кўчаси, 71-уй. Телефонлар: 2-11-67; 2-17-56.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ
Орган Ташкентского обкома КП Узбекистана и облисполкома

БИЗНИНГ АДРЕС: 700029, ГСП, Тошкент, «Правда Востока» кўчаси, № 26. ТЕЛЕФОНЛАР коммутатор — 330249 дан 330258 гача. Эълонлар — 338142.

Р. 01162. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг босмахонаси Тошкент шаҳри. Индекс 64634 Б—2474.